Published and distributed under permit (No. 322), authorized by the Act of October 6, 1917, on the file at the Post Office of New York, N. Y. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.

שנה שביעית | HATOREN | גליון לז (רלז)

התורן

עתון שבועי

יוצא בכל יום ששי

התוכן

VOL. VII — NEW YORK, DECEMBER 10, 1920 — No. 37 (237)

HATOREN
Published Weekly by the
ZIONIST ORGANIZATION
OF AMERICA
55 FIFTH AVENUE, NEW YORK
Telephone, Stuyvesant 8140

מחיר „התורן"
לשנה — $4.00 לחצי שנה — $2.00
בחוץ-לארץ ובקנדה:
לשנה — $4.50 לחצי שנה — $2.25
לפחות מחצי שנה אין החתימה מתקבלת
הכתובת:
Hatoren, 55 Fifth Avenue, New York

SUBSCRIPTION RATES:
One Year—$4.00 Six Months—$2.00
Foreign Countries and Canada:
One Year—$4.50 Six Months—$2.25
Single Copy 10 cents
Entered as second-class matter March 14, 1916, at the Post office at N. Y., N. Y., under the Act of March 3, 1879

מחיר גליון 10 סנטים

בלב פצוע הנני מביע את השתתפותי בצער חברי היקר מר יעקב על הלקח ממנו, בלא עתה, אמו היקרה

מרת חנה רבידוביץ ז״ל.

ימריצך האָסון הגדול להתמכר ביתר עוז לעבודתך המדעית העברית, משוש נפש אמך הורתך, ובזה תמצא לך נחומים.

הירש ליב גורדון.

VOL. VII NEW YORK, DECEMBER 10, 1920 No. 37

התורן

יוצא לאור על־ידי
ההסתדרות הציונית
באמריקה

העורך:
ראובן בריינין

שנה שביעית · ניו־יורק, כ"ט כסלו, תרפ"א · גליון שלשים ושבעה

הַצִּיּוֹנִיּוּת וְהַשָּׂפָה הָעִבְרִית

דבר ידוע הוא, כי אלה המתנגדים, בין שהם בני ברית ובין שאינם בני ברית, לתחית שפת עבר וספרותה ולהרחבתה בקרב בני עמנו, — כי המתנגדים האלה, בין שהם מודים בזה בגלוי ובין שאינם מודים בזה מפורש, מתנגדים גם כן להתגשמותה של הציוניות. כמו שהמתנגדים לתחית עמנו על אדמת אבותינו הם גם מתנגדים בהכרח, באופן הגיוני וטבעי, גם לתחית שפת עמנו ולהכרתה הרשמית.

אילוסטראציה מצוינה להקשר האורגאני שבין השפה העברית ובין הציוניות נגלתה לנו בשבוע העבר במקום גבוה. וראוי להתעכב מעט על חזיון זה, כי הוא דורש תשומת־לב מיוחדה מצד הציונים המפקפקים בדבר חשיבותה של השפה העברית בתנועה הציונית.

בבית הלורדים בלונדון העלו את השאלה על־דבר זכויותיהם ותביעותיהם של היהודים על ארץ־ישראל ועל־דבר אשר הכיר הנציב העליון סיר הרברט שמואל את השפה העברית בתור שפה רשמית בארצנו.

הויכוחים בנידון זה נפתחו לרגלי שאלתו של אחד הלורדים: מדוע הכירו את השפה העברית בתור אחת שלש השפות הרשמיות (אנגלית, ערבית ועברית) בארץ־ישראל, בעוד אשר פחות משנים אחוזים מכל יושבי הארץ מדברים בה.

כידוע, ישנם באנגליה לורדים ואנשי מדינה המתנגדים בגלוי או בסתר אל ההכרזה הבאלפורית ואל רצונה ושאיפתה של הממשלה האנגלית להוציא אל הפועל הכרזה זו. והמתנגדים האלה, שיש להתנגדותם טעמים מדיניים שונים או שהיא נובעת ממקור שנאתם הכמוסה לעם היהודי או להיהדות בעלת הברית הישנה, — והמתנגדים האלה מבקשים בכל פעם תואנה אחרת כדי להתנפל על הציונות ועל ממלא תפקידה סיר הרברט שמואל. הפעם נתנה להם ההכרה הרשמית של השפה העברית פתחון פה לבוא בטענותיהם ושאלותיהם המטרידות והמרגיזות לפני הממשלה העומדת בתקפה בנוגע להחלטת סאן־רימו.

השאלות והויכוחים בדבר הכרת זכותה של העברית בתור אחת השפות הרשמיות בארצנו, שהיו מכוונים בדעה וחשבון לערער את היסוד הציוני, — השאלות והויכוחים הללו נתנו הזדמנות חדשה להממשלה האנגלית להטעים ולהדגיש בדברים ברורים את הפוליטיקה הציונית שלה, שאין להטיל ספק בכוונתה הטובה לעזור לעם ישראל לבנות את ביתו הלאומי על אדמת אבותיו.

סגן שר החיצון, הלורד קרופורד, השיב על השאלה: מדוע הכירו את השפה העברית בתור אחת השפות הרשמיות בארצנו, שזכות אחת, ובמדה שוה, ניתנה לכולן.

תשובתו של סגן שר החיצון היתה פשוטה וברורה כל־צרכה: הכרת זכותה של השפה העברית היא אחת הפסיעות הראשונות בדרך התגשמותה של ההצהרה (דיקלאראציה) הבאלפורית, יען כי השפה העברית היא חלק חי וחשוב של הציוניות.

כך מבינים ומעריכים שרי הממשלה האנגלית, גם אלה שאינם בני ברית, שקבלו עליהם החלטת סאן־רימו כדבר חוק ומשפט בין־לאומי, — כך הם מבינים ומעריכים את ערכה של השפה העברית בתוך העבודה הציונית השואפת לבנות מקלט בטוח ובית לאומי לעם נודד, בזוז ושסוי.

ציונות בלי עברית היא גוף בלי נשמה — בדבר זה מכירים ומודים גם הגויים שאבותיהם לא

עמדו על הר סיני והם בעצמם לא עמדו על בימת הקונגרס הציוני בבאזיליאה.

והתולדה היוצאת מהודאה גמורה זו: אלה מהגויים המתנגדים, מאיזה טעם שהוא, להתגשמותה של הציונות מתנגדים בהכרח לזכות קיומה של השפה העברית בתור שפה חיה ורשמית. ואלה מהם שעינם טובה בציונות והם רוצים בהתגשמותה, וגם נכונים לקום לעזרתה, הם גם המכירים את זכותה של העברית בתור שפה חיה ומדוברת ובתור שפה רשמית של הישוב בארצנו. כי אין עם קם לתחיה אם אינו מחיה ראשית לכל את שפתו הוא. זהו תנאי עיקרי והגיוני. אלה ואלה, גם מתנגדיה וגם ידידיה של הציוניות, מכירים ומודים, כי זו האחרונה בלי עברית היא מעין „פסיק רישיה ולא ימות".

ודבר זה שהוא גלוי וידוע אף לאלה שאינם בני ברית, איננו עוד ברור כל-צרכו לחלק ידוע מהציונים בארצות-הברית. ועל זה יש בודאי להצטער ולהתרעם.

הודות לאל שאין הדבר כך בקרב הציונים שבכל הארצות האחרות. שם לית מאן דפליג, כי העבודה העברית, גם בארצות הגלות, היא החלק היותר חי והיותר חשוב של העבודה הציונית. ושאי-אפשר בשום אופן להפריד בין הדבקים האלה, מבלי להכחיד ולהמית את רוח התחיה אשר לבש חלק מעמנו, אותו החלק שהוא נכון להביא כל קרבן, גם ברכוש וגם בנפש, לבנין ביתנו הלאומי.

החלוצים בכל הארצות, אלה המפקירים את חייהם בעד ציון, מלמדים את ידיהם וכל גופם לעבודה קשה בשדה ולכל התלאות הכרוכות בה, ויחד עם זה הם לומדים יום-יום, למרות תנאי-קיומם ונסיונותיהם הנוראים, את השפה העברית ומרגילים את לשונם לדבר בה.

ההחלטה הראשונה של הועידה הציונית השנתית באוסטריה, שהתאספה לפני חדשים אחדים, היתה, כי כל הפקידים בהמשרדים הציוניים מתחייבים ללמוד את השפה העברית במשך השנה הבאה, ומי שלא ידע את שפתנו לא יקובל לפקיד בשום משרד ציוני.

בהגליון האחרון של השבועון הציוני הרשמי Judische Rundschau היוצא לאור בברלין, אנו קוראים על הדף הראשון קול-קורא מטעם ההנהגה הציונית בגרמניה אל כל האגודות והקבוצות הציוניות לעבוד בעד „קרן היסוד". ובקול-קורא זה מודיעה ההנהגה שהעבודה הכבירה בעד הסכומים הגדולים לטובת „קרן היסוד" אינה פוטרת בשום אופן מהמס, שכל ציוני מחויב להביא לצרכי ההסתדרות הציונית בגרמניה עצמה. בין יתר הדברים אנו קוראים: „ההסתדרות הציונית (בגרמניה) צריכה להתבצר על יסודות מוצקים, והתעמולה צריכה להתחזק ולהתרחב. ההתקדמות של העבודה התרבותית, וראשית לכל התמיכה של ה ת נ ו ע ה ה ע ב ר י ת (שתי המלים האלה כתובות באותיות גדולות בגוף ה„קול-קורא") ללמוד שפתנו, דורשת סכומים הגונים יותר ויותר"...

ההסתדרות הציונית בפולניה, בארץ שאחינו סובלים רעב ומחסור, צרות ויסורים שקשה לתארם בפה או בעט, — גם שם מוציאה ההסתדרות סכומים הגונים על העתונות והעבודה העברית. וכך הוא הדבר גם ביתר ההסתדרויות הציוניות שבהארצות אשר מעבר לים.

בתוקף הרוח העברי הכללי השורר בעולם הציוני, ובתוקף החלטת הצירים על הועידה בבופאלו, קבלה עליה גם ההסתדרות הציונית של אמריקה להמשיך את הוצאת „התורן", — למרות שהיא מפסידה עליו הרבה והרבה אלפים, — אף כי היא מפסיקה את הוצאת עתוניה ביהודית ואנגלית. החלטה זו היא נצחון גדול להציוניות העברית באמריקה על אלה מהציונים בארצנו, ובהם גם חשובים ואנשי שם, החושבים שאין שום שייכות ישרה, שום יחס אורגאני, בין העבודה הציונית המעשית ובין העבודה העברית בכלל והעתונות העברית בפרט. אלה האחרונים סוברים, כי העתונות העברית, כמו העבודה העברית בכלל, אם יש בה באמת צורך, היא ענין של היודעים והקוראים עברית. ועבודה זו צריכה, וגם מחויבה, להעשות מחוץ להסתדרות הציונית, יען כי זו האחרונה מחויבה בשעה זו ובזמן הזה להקדיש כל כחותיה וכל שאיפותיה רק להעבודה המעשית בארץ-ישראל עצמה. כל עבודה לאומית אחרת יש בה רק בזבוז כספים ובזבוז כחות שאינם מביאים בדרך ישרה תועלת מוחשית ומעשית להעבודה הציונית העיקרית. וההסתדרות הציונית באמריקה אינה רשאית בשום אופן להוציא מכספה ומכחותיה על עבודות לאומיות, בתוכן גם העבודה העברית, מחוץ לארץ-ישראל.

עוד על הקונגרס הציוני הקטן בלונדון, שהתאסף בקיץ העבר, הצביעו כל הצירים האמריקאים (כיוצא מן הכלל הזה היה כותב הטורים האלה) כאיש אחד נגד עבודת התרבות העברית בארצות הגולה.

שיטה היא, שהלק מטובי הציונים באמריקה אחזו בה. שיטה מסוימה היא בציונות, אף כי יש וראוי לחלוק עליה ולהוכיח את חוסר יסודה, ועד כמה יש בה מן הסתירות והניגודים הפנימיים.

אבל אין כוונתנו במאמר זה להכנס בויכוחים עם בעלי שיטה זו.

מה שרצינו לאמר הפעם במקום זה הוא רק, שהובתם של כל הציונים העברים במדינה זו (אין אנו מאמינים שישנם עברים נאמנים ואוהבי שפתנו באמת שאינם ציונים) למהר ולבוא לעזרת „התורן", על-ידי הגדלת מספר מנוייו ועל-ידי סלוק החובות של החותמים עליו מכבר, למען יוכיחו בפועל, שאמנם מכירים ומודים הם באמת, לא רק מן השפה ולחוץ, כי יש להם צורך רוחני, צורך תרבותי בשבועין זה.

כל הצירים בועידה הציונית שבבופאלו הצביעו בעד המשכת הוצאת „התורן", הצביעו בהתלהבות

ובהתעוררות עצומה. הצבעתם זו מחייבת אותם לא רק להכניס את „התורן" אל ביתם, כי־אם גם להשתדל להביאו אל כל בית עברי. כי ברבות מנוייו כן תגדל האפשרות להגדיל גם את כמותו של שבועוננו זה ועל־ידי זה להוסיף גם על איכותו.

הציונים העברים, ואנו נוכחנו כי לא מעט מספרם במדינה זו, הרוצים ב„התורן", ואשר הבינו והרגישו, כי גדול יהיה העלבון לשפתנו ה.א.מ.ת וגדולה תהיה החרפה להציוניות בעצמה אם הסתדרותנו תפסיק את הוצאת „התורן", אחרי התקיימו שבע שנים, — הציונים העברים האלה מחויבים להקל מעולה של ההסתדרות הצ־ונית בהוצאה זו. לחטא ועון יחשב להציונים העברים בארצנו, אם יטילו את משא ההוצאות היתירות של „התורן" רק על ההסתדרות, והם יעמדו מרחוק.

„האצילות מחייבת" — אומר הפתגם הצרפתי.

ואנו בטוחים, כי אצילי הרוח שבקרב מחנה העברים אשר באמריקה ידעו וגם יעשו את חובתם.

ראובן בריינין.

הִרְהוּרֵי חֲנֻכָּה

מאת

ק. מרמר.

א.

„כל דאלים גבר", והכח הוא היושר לא לבד בעיני התקיפים, אבל גם בעיני הנכנעים אשר נולדו בעבדות.

קשה להמון להיות חפשי ברוח, עת גוו אסור בכבלי העבדות. לכן נראה לפעמים את מחזה התוגה, כי ההמון הנלחץ יבזה את עצמו ויכבד את לוחציו, ונביאי מות ינבאו לגאולתו על־ידי התבוללות בצורריו.

בימי איזבל, כאשר פשטו סוחרי צור כארבה על ישראל ויהודה ומיצו לשד הארץ, נשמעו בשומרון וירושלים קולות נביאי הבעל, אשר נבאו להתצדנות. והדבר נשנה בימי ממשלת יוני סוריה ביהודה, עת כהנים גדולים הטיפו להתיוונות.

וגם בזמננו שומעים אנחנו קולות כאלה בכל מקום אשר היהודים סובלים תחת עול זר. יורשי נביאי הבעל והכהנים המתיוונים יועצים להמון היהודי, כי יכרע ברך לפני נוגשיו. כי ידבר בלשונם ויחקה בקוף את כל מנהגיהם.

נביאי החיים נצחו תמיד את נביאי האבדון; אבל הנצחון לא היה בן־קיים.

יותר מדי יאהב הנביא את אומתו המעונה. אין לו הסבלנות לחכות עד אשר העברים הנדכאים יגאלו את עצמם. הוא מוציא אותם משעבודם עת נשמותיהם עודן שקועות בשפלות העבדות, ולכן די להם לעברים הנגאלים האלה כי ישמעו צליפת שוט אדוניהם, שירגמו באבנים את גואלם וישובו לעבדותם ולעול נוגשיהם.

וגם בזמן שהעם היה מלא רוח החירות, היה נצחונם רק מחזה עובר.

העם האמין, כי אם תהיה הרשות לכל איש לעשות את „הישר בעיניו", אז „איש את רעהו חיים יבלעו". ולכן בקש תמיד להפיל על עצמו מוראה של מלכות וכל קשריו ומרידותיו היו רק להחליף מושל במושל.

הנביא עורר את העם נגד ממשלת הזדון. העם התקומם נגד המלך החוטא ויתן את שבט מלכותו להטוב ממנו. אבל משאת הנביא לא נתגשמה. המושל החדש בחסד עם מלא, או הבטיח למלא, דרישת נתיניו, עד אשר התחזק על כסא מלכותו ואז החל ללכת בדרכו של זה אשר הוסר מלפניו.

וכאשר הופיע הנביא ודרש מאת המושל החדש, כי יקיים את הבטחתו, אז נרגם הנביא בקודש־הקדשים של אומתו, אפילו אם היה נאמן להמלך ומכתירו.

החשמונאים הראו גבורות נפלאות. הם אזרו מלחמה במתי־מספר נגד אויב עצום ורב. אף לחמו במסירת נפש של קדושים לפרוק עול הנוגש מעל צואר אומתם. אבל גם מלכי החשמונאים לא היו טובים מהמלכים אשר משלו בחסד עם בימי זכריה בן יהוידע ועמוס הרועה: הגואלים מאתמול היו להנוגשים של היום.

ואיך יוכל להיות אחרת, אם חרון־אף העם היה תמיד מכוון נגד מושל פרטי, אבל לא נגד ממשלת הזדון בכלל? הלא מובן הדבר, כי כל זמן שישנם מושלים ונתינים, אדונים ועבדים, יעשו הראשונים כל מה שביכלתם לבצר את מעוזם. נכונים הם גם להתאחד עם צוררי עמם, ובלבד שיהיו בטוחים בממשלתם עליו.

מלכי החשמונאים לא היו יוצאים מן הכלל. גם בעיניהם היו עניני כסא מלכותם חשובים מטובת עמם וארצם אשר מסרו בידי זרים.

מעשה החשמונאים מלמד אותנו כי מטרת מלחמת החירות היא לא להחליף מושל במושל אבל לכלות את הרשעה ולהעביר „ממשלת זדון מן הארץ".

אין איש בעולם שהוא ראוי למשול על חברו ולהעבידו, ואפילו אם הוא שקול נגד רבוא רבבות מבני ההמון. חופש הם רק אז בטוח ואיתן הוא, אם העם בעצמו הוא עוזו ומגינו.

גדול עד למאד היה נצחונם של החשמונאים, אבל שכרם יצא בהפסדם. הם גרשו את אנטיוכוס והביאו את פומפיוס, ובמקום חכמת יון הכניסו עריצות רומית.

הגואלים אשר יביאו את הגאולה השלמה יהיו אלה, אשר יהיו גואלים ונגאלים גם יחד; אשר ילחמו להעביר מן הארץ ממשלת איש באיש, שבט בשבט, מין במין ומפלגה במפלגה.; אשר יתקנו עולם בסדר חדש שאין בו מושלים ונתינים, ארונים ועבדים, בורגנים ופרוליטאריים, ורק משפחה אחת של אחים ואחיות החיים מפרי עבודתם בשלום ובמישור.

ב.

העם היהודי הראה גבורות בשדה המלחמה עוד קודם שנולדו הגויים המושלים עתה על עמים רבים. לכן גלוי

וידוע לפני היהודי, כי תשועת אנוש תבוא „לא בחיל ולא בכח, כי־אם ברוח"; כי דם אָדם השפוך לא היה מעולם לשמן המשחה לאפני עגלת הזמן למהר הליכתה קדימה, ורק הרחב הרחיב את הבצה המעכבת את תנועתה.

יודע הוא היהודי את ערך הנצחונות והמפלות של ההוה. ברור לפניו, כי סוף־סוף ינצח הצדק, והמנצחים היום בחיל ובכח ישתחוו מחר לפני הוד הרוח של המנוצחים.

מלכות רומא, אשר משלה בכפה מאות בשנים, לא למדה מאומה מחורבנות שם וחם. „מטה הזעם" היפתי התקומם נגד היד המראה בו נפלאות. יהודה הקטנה, מרכז רוח החירות בימים ההם, נחרבה ונהרסה, שארית בניה נמכרו לעבדים ובנותיה לשפחות. הרומים היו שכורי נצחון וקראו בגאון Herusalima est perdita, נפלה ירושלים ולא תוסיף קום! אף האמינו, כי חילם וכחם עצומים וחזקים מחלומותיהם וחזיונותיהם של נביאי שומרון וירושלים.

הרומים היו מצוינים בחכמת המדינה. אבל בכל חכמתם לא ראו את הנולד, כי רוח החירות אשר האמינו להטביע אותו בדם נושאיו היהודים יתגדל ויתעלה ויפיץ את קויו על כל חלקי מדינתם הרחבה להתיך אותה כדונג; ומה שישאר מגאון רומא לפנים, ימלט רק יען כי תקבל עליה שלטון רוח ירושלים.

קורות הדורות מלמדות אותנו, כי „על דאטפת אטפוך וסוף מטייפיך יטופון". מצרים, בבל ואשור, פרס, יון ורומה, ערב וספרד, פרנציה הבונופארטית, רוסיה הרומא־נובית, אוסטריה ההאבסבורגית, גרמניה ההוּגצולרית ואלה הממשלות הבאות לרשת אותן, היו והנן רק „שבט זעם" בידי רוח הצדק, הכח הטמיר המוביל בני אנוש ל„אחרית הימים".

לכן יקר הוא להיהודי יעודי נביאיו מזכרונות גבוריו. כל השמנים נטמאו על־ידי אויבים ובוגדים. נשאר טהור רק שמן הקודש, נר התמיד אשר בחר לו אל מסתתר לקודש קדשיו, להשרות שם שכינתו.

באור הכהה של נר חנוכה, סמל שמן הקודש, האור הגנוז אשר לא יכבה לנצח, רואה היהודי קו אור מעמוד האש אשר האיר לו הדרך ב„גיא צלמות", ותקותו חזקה, כי האור הזה יגדל שבעתים בהחנוכה העתיד לבוא. בטוח הוא היהודי, כי סוף־סוף הנר הזה יגרש ערפל, שנאת־חנם והרג־עמים, המכסה שמי האנושיות, והוא יהיה לאור גויים להאיר להם הדרך להחוף המקווה: שבת־אחים ושלום־עמים.

ג.

תמונות רבות עוברות לפני עיני רוחי בימי החנוכה. רואה אני את תמונות שני הרועים „בימים ההם", את מינילאוס המתבולל בגויים ומתתיהו המקנא קנאת עמו.

רואה אָנכי את הראשון בארמון הכהן הגדול. אולם האורחים מקושט בכל פאר יון, לא יחסרו בו גם צלמי אפרודית, אלילת האהבה, ואהובה, דיוניסוס, אליל היין. הארמון מלא אנשים עליזים, חורי ירושלים וגדוליה. בראש האולם על כסא זהב ישב הכהן הגדל מינילאוס ונואם:

„רעים, חיים אנחנו בתקופה רוממה אשר לא שערו אותה אבותינו. עזרא הסופר וכנסיתו עמלו כל ימיהם בדברי הבל. הם מחלו על החיים וכל תענוגיהם בעולם הזה בעד חיי העולם הבא, ולא הבינו המסכנים האלה, כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול, אשר כולנו הולכים לקראתו. אבל העת הזאת עברה ולא תשוב עוד. כולנו יודעים היום, כי טוב לכלב חי מארי מת, וכי אין טוב מאשר ישמח האָדם וייטיב לבו כל עוד הוא חי. אף נודע, כי מתוק האור וטוב לעינים לראות השמש, וגם נתענג על כל נעימות החיים.

„הזירה עומדת נכון על הר הבית, ובנינו ובנותינו מתאבקים ומתגוששים ונהנים בימי ילדותם ובימי בחרותם. בבתי־מדרשנו נחנך זרענו בלשון יונית, שפת אנשים חיים. את בית־מקדשנו פארנו ביפיפותו של יפת. עוד מעט וירושלים תהיה קרית יופי. חוצותיה מפוארות בפסילים מעשה ידי אָמן ובתי־משחקיה נודעות לשם ולתהלה בכל הארצות.

„ובכל זאת עודנו רחוקים מלהיות ככל הגויים. הכסילים החושבים אותנו לבוגדים וחוטאים מניחים אבני מכשול על דרכנו. החסידים הפתאים האלה מעוררים את העם נגדנו ומחכים הם רק לעת נכונה להתנפל עלינו ולעשות בנו משפטים.

„לכן עלינו להתאמץ לבער את הקוצים מכרמנו ולכלות את זבובי המות אשר יבאישו שמן רוקח, אם חפצים אנחנו באמת ובתמים להאיר שמי יהודה באור הזורח מאיי יון"...

מינילאוס עוד לא גמר את דבריו והתמונה נעלמה מעיני, ואחרת לקחה מקומה. רואה אָנכי אספת עברים בבית־הכנסת. תוגה עמוקה נסוכה על פני הנאספים המקשיבים לדברי הכהן מתתיהו החשמונאי. וכה יאמר:

„אחי, אל תתעצבו. בעזבי ירושלים לא תפרד החבילה. לא אוכל לכהן בבית אלהים שהיה לשקוץ משומם בידי מינילאוס, ולכן אָשוב לכפרי מודעין. אבל, היו בטוחים, לא אשב בטל.

„עבודה קשה לפנינו. וותרנו יותר מדי. מינילאוס והבריו קראו לנו כל היום: פתחו חלונותיכם ותנו לבוא פנימה את האור הזורח מאיי יון. נכנענו לפניהם ונתרצנו כי ילמדו את זרענו חכמת יון. עתה באנו לידי כך, כי בבתי־מדרשנו ילמדו עבודת אלהי נכר, וילדי יהודה יודעים את התורה מסיני הרבה פחות מידיעתם הבלי האולימפ. עוד מעט וישכחו גם את לשון עמם, ואָז יתרחקו ממקור מחצבתם ויתבוללו בגויים.

„תורתנו הקדושה תצוה לנו לאהוב את רענו כמונו ולחמול על כל יצור נברא. חוקה אחת ומשפט אחד לנו, לגר ולאזרח. לא נתעב את האדומי ולא את המצרי ואין לנו כל שנאָה נגד היונים והסורים. ילך לו כל איש בשם אלהיו ואנחנו נלך בשם אלהים חיים. מכבדים אנחנו את חכמי בית אתונה, אבל יודעים אנחנו, כי מושגנו מאלהים טהור ומרומם משלהם. תורתנו, תורת אמת, חסד ויושר,

תרומם אותנו לממלכת כהנים וגוי קדוש ולעם סגולה מכל העמים. אם היונים מאמינים, כי עם יון נבחר ממנו, כי יש לו מה ללמד אותנו, טוב; יעשו זאת כחכמים אשר דבריהם בנחת נשמעים, אבל לא כנוגשים, החפצים להפוך את עורנו בעל־כרחנו.

„אבל לשוא להתווכח עתה עמהם. כבר נגזרה גזרה. החיל והכח של הרשות הם על צד מינילאוס וחבריו. עוד מעט ויתאזרו לשרש משרש את כל השרידים אשר עוד נאמן רוחם עם צורם. אז תהפך יהודה לשדה קטל. נקוה, כי נדע איך להגן על קדשינו".

מתתיהו התרומם ממקומו. כל הנאספים התיצבו ביראת הרוממות. הכהן הזקן הרים את ידיו ויאמר:

„בטרם אפרד אברך אתכם בברכת כהנים. ברכה ושלום. שלום לרחוק ולקרוב. שלום ואהבה ימשלו בארץ".

„אמן ואמן!" — הנני שומע קולות מלאי התלהבות והתמונה מתעלמת מעיני.

כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל בָּאָמָּנוּת הַנּוֹצְרִית*

מאת

ד"ר יוסף ריידר.

ב.

כשהונהג הנוסח הגותי בארדיכלות הנוצרית ונתמעט האור בפנים ההיכל נסתלק מאליו כיור הכותל הפנימי ובמקומו באו חטוב הגזוזטראות וגלוף השער בחוץ. כל הכחות האמנותיים נשתקעו מאז והלאה בצלעות האבן ובשערי הנחושת של הקתדרלות הגותיות. כמובן, השתמשו גם בחטוב באותם המוטיבים שנתמחו ונתאזרחו במלאכת הציור, ומעתה חרתו הפסלים הנוצרים את כנסת ישראל על שערי היכליהם ומקדשיהם בתור אשה צעירה ונאוה, אבל סמויה ועורת, ורוח של עצבות עמוקה נסוכה על גופה הרענן. בדבריו של ביאלה־לי־דיוק*, המבקר הארכיטקטוני המפורסם: „מקץ המאה השלש־עשרה הונהג מנהג להציג על שערי הקתדרלות שתי נשים: האחת בידה שבט שבור, עטרה מתגוללת לרגליה, לוחות הברית משתמטים מידיה, ראשה שחוח, עיניה מכוסות בתחבושת או (כמו בבורדה) בנחש עקלתון — הרי זו הברית העתיקה, כנסת ישראל, מלכה שהורדה מכסא המלוכה ופנה הודה, זיוה והדרה; השניה נושאת כתר על ראשה הנשא, קומתה זקופה ופניה גאיונים, בידה האחת שבט ובידה השניה כוס, ונצחון מפעפע הימנה — הרי זו הברית החדשה, הכנסיה הנוצרית". בין הדוגמות היותר מפורסמות הוא השער הדרומי של הקתדרלה בשטראס־בורג. פה הכנסיה הנוצרית מחוטבה בדמות אשה גאיונית לבושה אדרת יקרה ועטרת בראשה, בידה האחת נמצא כוס לזכר הערצת הקדושה וארוחת־הערב האחרונה של ישוע ובידה השניה היא מצביעה אל העלמה והילד בתור ראיה להויתה ואשור לקיומה; אבל הכנסיה העברית, אף כי צעירה ועדינה, היא מושפלת ונכנעת, לבושה קרעים ותחבושת על עיניה, בידה הימנית נמצא קטע משבטה הנשבר בעת אשר ידה השמאלית מטפלת בלוחות הברית השומטים ונופלים לארץ. עטרתה של האחרונה, לפי עדותם של ההיסטוריונים, התגוללה לרגליה עד המאה השבע־עשרה ואחר כך נעלמה מן העין. בהיכל נוטר־דאם בפאריז, בגזוזטרת השער הראשי, מחוטבה דמות כנסת ישראל עם נחש על עיניה; בנוטר־דאם בטריבש היא אוחזת את לוחות הברית כשהם הפוכים ומעוקמים; בסאן־סירין בבורדה קופה קשורה לה בחגורתה, סמל של עשירות או אולי קמצנות. על השער הצפוני של הקתדרלה הבמברגית (המאה השלש־עשרה) היהדות נשענת אל עמוד, ולצדה עומד יהודי עם מצנפת בעלת־קרנות ושד קטן בעל רגלים מכונפות מתהולל על שכמו. בנוטר־דאם בריימס היא חרותה כך פעמים, פעם בפנים הבית לפני המזבח ופעם על השער בחוץ. על זכוכית החלון בקתדרלה של שרתר (גם כן המאה השלש־עשרה) קופץ השד למטה ויורה חץ אל עיניה הסמויות של היהדות. ולא רק בצרפת ואשכנז המרובות באוכלוסין יהודאין, כי־אם גם באנגליה אשר דל היה מספר היהודים שם, נפגשות תמונות מפלצת ודיוקנאות לעג כאלה. על שער הקתדרלה בראציסטר, באמריקה, למשל, היהדות היא עורת, כנהוג מטה שבור בידה השמאלית, ולוחות הברית מהופכים בימינה.

להלהיב את שנאת העם אל היהודים המציאו כל מיני תכניות משונות ומוזרות: במקום אחד מוצאים אנחנו את היהדות דוקרת את ישוע בחנית ועוקרת את הכוס הקדוש מיד הנצרות. כידוע, גללו הנוצרים את אשמת הצליבה על היהודים, ובהסכם לזה הציגו האמנים את התליינים ואת אנשי הצבא הרומיים בתור יהודים בעלי זקן ופאה השואפים לדמו של ישוע ושמחים לאידו.

כך מופיעה כנסת ישראל לא רק בחטוב וזגוג, כי־אם גם בציור. יש שהיא אוחזת סכין וראש תיש בידיה, סמל הזבח, ויש שהיא נושאת כוס שפוכה, סמל שנאתה אל חג סעודת־הערב האחרונה; לפעמים היא רוכבת על חמור, סימן לקשיות ערפה, או על תיש, זכר לזבח העתיק. בהיות ששירי הסגוף מספרים על־דבר רעל שהרעילו בו היהודים את ישוע, הנה רואים אנחנו לפעמים את האשה הישראלית עם צלוחית של סממנים, וגם עם חנית וכידון או עם עטרת של קוצים, כמו על זכוכית צבועה אחת של הקתדרלה בשלון־אל־מארן. מרת דזימיסון מספרת*, שבתמונת צליבה אחת השליח יוחנן דורס ורומס ברגליו גוף יהודי, בעת אשר העלמה מרים, סמל הכנסיה הנוצרית, רומסת ברגליה אשה רעולה וצעופה, סמל הכנסיה העברית.

בתמונות ציור אפשר להתבונן ולראות ביתר בהירות

---

* בספרו „מלון הגיוני של הארכיטקטורה הצרפתית של המאות י"א — ט"ו", כרך חמישי, דף קנ"ד.

* ראה ספרה „אמנות קדושה ואגדית", כרך א', דף קס"ז.

את ההבדל בשרטוטים וצבעים שעשו האמנים בין היהדות והנצרות. והנה בראשונה הלבישו את היהדות בבגדים יפים ובאדרת יקרה, כמו הנצרות, אחר כך סלקו ממנה את האדרת ויניחוה בבגדים פשוטים וגסים, ולאחרונה פשטו ממנה גם את הבגדים האלה ויניחוה חציה ערומה או ערטילאית לגמרי, בעת אשר הנצרות הלכה מחיל אל חיל ותתלבש באטון יקר ובעדי עדיים. השנאה התבטאה גם כן בצבע הבגדים: בגדי הנצרות היו לבנים או אדומים, אבל בגדי היהדות היו שחורים או צהובים.

אָכן לא תמיד נתגשמה כנסת ישראל בצורת אשה. יש אשר משה לוקח את מקומה, כמו שישוע לוקח את מקום הכנסיה הנוצרית. דוגמה כזאת נמצאת, למשל, במקדש קונסטאנטינה ברום, משה מקבל את לוחות הברית העתיקה וישוע מוסר את התורה החדשה לפטרוס ופולוס. דוגמה אחרת ממין זה נמצאת בכתב־יד מצויר עתיק הגנוז בעיר פואטיירי. יותר מפליא הוא מין ציור אחר הנמצא רק לעתים רחוקות מאד. בספר „גן שעשועים" (Hortus deliciarum), דף ס"ז, נמצא דו־פרצוף, חציו משה וחציו ישוע, הראשון עם זנב הזבח העברי והשני עם כוס־הזהב של סעודת־הערב האחרונה, וצרופה לו כתובת זו: „הברית העתיקה והחדשה נצטרפו ונתאחו; התורה העתיקה מוכיחה ומאמתת את התורה החדשה, וגם ממלאָה אותה; ברת העתיקה יש תקוה, בחדשה יש אמונה, אבל חסד המשיח מאחד את שתיהן".

גם הנביאים לוקחים את מקום היהדות כמו שהשליחים לוקחים את מקום הנצרות. על־פי רוב ישעיהו, ירמיהו, יחזקאל ודניאל (האחרון, מפני טעמים ידועים, נחשב לנביא גדול בכנסיה הנוצרית) עומדים מערכה מול מערכה כנגד השליחים הסינופטיים מתתיהו, מרקוס, לוקוס ויוחנן. דיוקנאות מסוג זה הם מרובים, אבל מענינים הם אלה של המאָה השליש־עשרה החרותים על חמשה החלונות הצבועים של הקתדרלה בשרתר: העלמה מרים היא בתוך, לצדה האחד ישעיהו נושא על כתפיו את מתתיהו, וירמיהו — את לוקוס, ולצדה השני יחזקאל נושא את יוחנן ודניאל — את מרקוס. כנראה, הכוונה היא להראות שהנצרות נוסדה על היהדות. דוגמה יותר מפורסמת היא „באר משה" של קלויז סלוטיר על־יד העיר דיזון הצרפתית. על הבאר הזאת חטובים משה, דוד, ישעיהו, ירמיהו, זכריהו ודניאל במגבעות בעלות שולים וקרנות כתבנית המגבעות של יהודי הגיטו בימי־הבינים, וכל אחד מהם מנומר ומסומן על־ידי פתגם טפוסי שיש לו איזה יחס תכוף אל היהדות. מלבד אלה הקיפו את היהדות בחברת נביאים ואת הנצרות בחברת שליחים, ובעת אשר האחרונים מחזקים ומאמצים את דתם הגאיונית, הנה הראשונים מרפים את ידי הורתם וקוראים אליה להכנע לפני אויבתה.

במקום אחד הכהן הגדול לוקח את מקום היהדות. בלשכות הפראדו אשר במאדריד נמצא קלסתר מבית־החרושת של יאן באן אייק המכונה „באר החיים" או „נצחון הנצרות על היהדות": ממעל יושב אל אדיר ונורא, ולרגליו באר; מן הבאר יוצא זרם יין אשר מקורו הוא תחת כסא האלהים ויחד עם לחם הקודש הוא משתפך

אל ספל; משני עברי הספל עומדים האָב הקדוש והכהן הגדול, הראשון סמל הנצרות והשני סמל היהדות; האָב נושא את דגל הצלב וסביב לו חבר כהנים וגם הקיסר עם נתיניו, וכולם משתחוים לפני הסמל הקדוש ומתפללים בצקון לחש; האָב מזמין את הכהן הגדול להתקרב אל מעין הרפואָה, אבל לשוא; בכעס ורוגז הוא מפנה את פניו ממנו; עיניו מכוסות בתחבושת, ודגלו משתבר לרגליו; אצלו כורע יהודי עם מגילה עברית, בעת אשר יהודים אחרים מתפרצים ומתגעשים ביאוש סביבו: האחד שולח את ידיו נגד האָב הקדוש וכמו מקלל אותו קללה נמרצת, השני פוקק את אָזניו לבלי שמוע את הוכחותיו של מנהיג הנצרות, השלישי קורע את בגדיו מעליו, ואחרים נופלים ארצה או נסים למרחוק. הבהלה היא נוראָה, וההפלגה היא מוחלטת.

יש אשר כנסת ישראל מתגשמת בצורת איש סתם, צורת סבא. בסדר תפלות הנודע בשם דרוגוסקרמנטר, שנתחבר, כמו שיש לשער, בשנת 850, מופיע ישוע הצלוב עם מרים, סמל החמה, מצד אחד, ויוחנן, סמל הלבנה, מצד השני, בעת אשר שני מלאָכים טסים ומרחפים מלמעלה ואיש קם מקברו מלמטה; מימינו של ישוע עומדת אשה עם קרן־אור זהוב סביב לראשה, אדרתה האמוצה מקופלת מסביב לערפה, שמאלה אוחזת דגל זהב וימינה כוס אשר אל תוכה משתפך דם נוזל מפצעו של ישוע; וכנגדה עומד איש עברי זקן בעל שערות לבנות, בשמאלו דיסקוס כחלחל עם שפה אדומה, וימינו זקופה ונטויה אל ישוע. טפוס של איש סבא נמצא גם כן בפתוחי שן־הפיל אשר בפינקטא של דרום קנסינגטון בלונדון. בימי־הבינים המאוחרים, ביחוד במאָה החמש־עשרה, תקופת ההשפלה היותר גדולה של היהודים, מתגשמת היהדות בסבא מנוול ומכוער, קרח ועבדקן, עם כתפיה קצרה ומכנסים מהודקים לרגליו. ולהמיט עוד חרפה יותר גדולה על העם הבזוז והשסוי, הפיצו באשכנז ציורי־מפלצת נוראים מהיהודים והיהדות, והאחרונה הוצגה לקלון בתור חזירה שמנה ומחה המפרנסת את ילדיה בחלב מגועל של הגשמיות.

ומתבנית החי עברו הציירים הנוצרים גם אל תבנית הצומח והדומם ויתארו את כנסת ישראל גם בצורת עץ נובל אשר נס ליחו, או בצורת אבן שאין לה הופכים. השער הגדול של הקתדרלה באמיין מראה את היהדות בצורת עץ יבש ומדולדל וגרזן תחוב בלב הגזע. לאחרונה, גם הלבנה היא סמל הדת היהודית, בהסכם אל פימרה שגורה בפי אוגוסטין: שכשם שהלבנה נוטלת בהקפה את אורה מן החמה, כך הברית העתיקה היא מעורפלת כשהיא לעצמה וזקוקה היא לקרני אורה של הברית החדשה.

השאלה היא: איה הוא מקור תמונות־המפלצת האלה ומהיכן לקחו האמנים הנוצרים את המוטיבים הבזויים והגרועים האלה לתאר את כנסת ישראל? לכאורה, נמצאת כבר בכתביהם הפולימיים של אבות הכנסיה הנוצרית תמונות שפלות ומכוערות של היהודים והיהדות, אבל הכתבים האלה היו יקרי מציאות בלתי־נפרצים לפני המצאת הדפס ואי־אפשר הוא שחדרו לתוך שדרות העם באופן כל־כך מתמיד ותדירי עד שהשתמשו בהם האמנים

בתור חומר ליצירותיהם. יותר קרוב הוא לשער עם פאול וויבר, שהליטורגיה הנוצרית של ימי־הבינים היתה המקור הראשי ואחריה גם המחזות והחזיונות הדתיים שנערכו בקרבת בית־התפלה בימים ההם. עלינו לדעת, שהתפלות המופשטות מעבר האחד והחזיונות המוחשיים מעבר השני שמשו לתוכן הרוחני והמוסרי היחידי בחייהם החד־גווניים של המון העם בימים ההם, ועל כן השפעתם היתה חזקה ותקיפה מאד. בנוגע אל הליטורגיה, הנה הכילה בקרבה יסודות פולימיים חריפים ושנונים, כמו המחברת „מהלוקת הכנסיה הנוצרית והעברית", המתיחסת אל אוגוסטין ונועדת לשם חג הפסח הרומי. כתב־פלסתר זה מתאר את היהדות בצבעים עכורים ועמומים ובסממנים של ארס ורעל. גם כתב־איבה אחר של אוגוסטין נגד היהודים, „הדרשה על־דבר הסמל", נתקבל לסדר התפלה של חג הולדת ישוע, ויהי ברבות הימים למקור חזיונות נביאים רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגויים שרתי במדינות במקדשי הנוצרים בכל יום ששי של צום. במגילה זו מצאו חומר רב להשפלת היהדות: „איכה ישבה בדד העיר רבתי עם היתה כאלמנה רבתי בגויים, שרתי במדינות היתה למס" (א' א'), „חטא חטאה ירושלים על כן לנידה היתה... גם היא נאנחה ותשב אחור" (א' ח'), „נפלה עטרת ראשנו, אוי נא לנו כי חטאנו" (ה' ט"ז), ועוד תמונות פגומות כאלה. גם ספרים אחרים מספרי הקודש שנקראי בבתי־התפלות שלהם, ביחוד תוכחות הנביאים, נתנו חומר לכח דמיונם להתהולל ביהודים, כמו הרעיון, שעם ישראל הוא עץ נובל ומדולדל, ועוד. אבל התפלות כשהן לעצמן הן דבר מופשט, והמון העם איננו מתפעל ומתרשם כל־כך מדבר מופשט כמו מדבר מוחשי. מניע יותר חזק לשנאת היהודים והיהדות בא עם התגשמות התפלות בחזיונות הדתיים באמצע ימי־הבינים. כשנולד החזיון הרוחני ומחזות דתיים נערכו קבל עם על־יד הקתדרלות, אז הסתייעו המשחקים בסדר התפלות בתור חומר למשחקם ויחקו במעשה ובדיעבד את תמונות־המפלצת הרשומות במלים בעלמא. בחזיונות הסגוף של ישוע, למשל, אחת הנפשות העושות היתה אשה דוויה וסחופה עם מטה נשבר בידה ועטרת נופלת מראשה, סמל היהדות או כנסת ישראל. והצורה הזאת, המוחשית, עם כל צבעיה ושרטוטיה, עברה לידי האמנים אשר ממנה ראו וכן עשו על שערי הקתדרלות הגותיות ועל חלונותיהן הצבועים. והא ראיה: כשנשתחרר החזיון מן הדת בימי הרינסאנס נסתלקו גם כן הריוקנאות הנמבזים האלה משערי בתי־התפלה הנוצרים.

אלה הן תולדות התמונות של כנסת ישראל בכנסיה הנוצרית. תוצאותיהן המעשיות כתובות בדם ואש בדברי ימי היהודים של ארצות המערב בימי־הבינים. במדה אשר התבונן אליהן המון העם בדרכם אל התפלה שלש פעמים ביום, בה במדה ינקו את שנאתם אל היהודים עם חרמם ואל היהדות תועבת נפשם. עלינו להזכיר פה, שבתקופת ימי־הבינים, תקופת הבערות והפראות בכל ענפי המדע, אבל ביחוד בעניני דת ואמונה, היתה התמונה יותר חזקה וחשובה מן המלה הכתובה או המדוברת ותשפיע על העם באופן יותר מוחשי ותכוף. בהיות שרוב העם לא הבינו את השפה הרומית, שפת תפלתם, הנה למדו את דתם, ועמה את אהבתם ושנאתם, מן התמונות החרותות והכתובות והחקוקות על־גבי דלתות הקתדראלות.

כל תנועה יש לה ראשית ותכלית. מקץ המאה החמש־עשרה נתמעטו התמונות האלה ובתחילת המאה השש־עשרה נעלמו כליל. לכתחילה רוח העת גרם לזה: דור הרינסאנס לא רק שהביא רוח חפשי ונאור לעולם, כי־אם גם השרה נטיה ריאליסטית במקום סימבוליסטית בסוד הכנסיה הנוצרית. תורת הסמל נתנה מקום למעשים ועובדות של יום־יום, ומעתה חרצו השופטים משפט על יחיד ועם לפי טיבם ואפים העצמי. אבל יש גם טעם אחר יותר חשוב: עם תסיסת הריפורמאציה התעוררה, כידוע, התנגדות עצומה ושנאה כבושה בין הכנסיה הקתולית והכנסיה הפרוטסטאנטית, ומעתה רכזה רומא הקנאית את כל כחה ועוצם ידה במלחמתה נגד הפרוטסטאנטיות ותורת לותר ותניח את היהדות הפעוטה והחלושה לנפשה. בין הארי והזאב נמלט השה...

כשנבוא לסכם את מסקנות חקירתנו ביחוסן לתמונתו של סרגינט בספריה הבוסטונית, אז עלינו להחליט באמת ובתמים, שחטא חטא האמן הנעלה הזה, שהכנים את רוח ימי־הבינים היותר חשכים אל התקופה הנאורה החדשה. דרכו של אמן גדול, כמו תפקידו של חוזה ונביא, הוא להביט לפנים ולא לאחור, וגם כשהוא מתחקה על שרשי העבר, עליו לפחת בו את רוח העת החדשה. בעניני דת ואמונה, ביחוד, עליו לצעוד קדימה, להתרחק ממשפטים קדומים ומחד־צדדיות. כבר ראינו למעלה, שהתמונות האלה, שלא הועילו כלל לגדלה ותפארתה של הכנסיה הנוצרית, כבר חלפו עברו, ספו תמו במאה השש־עשרה, עד שכעת הננו מוצאים בהן עוד רק ענין ארכיולוגי, ותו לא מידי. מה בצע איפוא, כי נחיה את הפגר המובס של שנאת חנם וקנאת אפס? למה נעורר את הרוח הצר ומצומצם, העקש ופתלתל, של הדורות החשכים אשר רבים ועצומים חלליו? העבר הוא מת, והננו חיים בדור חדש, דור המלמד לאדם, שכל האנשים הם שוים. סרגינט, כנראה, לא קרא ולא שנה את לסינג ואת „נתן החכם" ויפסח על דור ההשכלה והאימאנציפאציה של היהודים. בוא וראה עד כמה אמן נאור כאדווין ה. בלאשפילד, גם כן אמריקאי, הבין את רוח העת החדשה! באחד מכיורי־הכותל שלו הוא מתאר את היהדות בתור אשה צעירה ורבת־אונים, בעלת גובה וגאון, כתונת לבנה על גופה הרענן ומטפחת־בד כבדה חבושה לראשה אשר מעליו נופלת צמה שחורה כעורב; בידה הימנית היא אוחזת שבט ומתחת לידה השמאלית נמצאים לוחות הברית בעברית; מלפניה עומדת ילדה קטנה ותמימה האוחזת טלה בשתי זרועותיה, בעת אשר טלה אחר מתחטא כנגדה... הרי פה נושב רוח אחר, רוח אמריקאי, חפשי וסבלני, רוח אנושי טהור ומזוקק, רוח נעלה ונשגב.

אכן דא עקא, שיוהן ס. סרגינט, הצייר האמריקאי, איננו פרי הארץ החפשית הזאת, כי־אם נולד ונתחנך

ברומא הקתולית ויחקה את תכניותיהם וסיסמותיהם של ציירי הכנסיה הנוצרית. במקצוע תאור הפרצוף והכלקטור־רין אמנם הצטיין מאד וייצר צורות נפלאות ומרהיבות עין, אבל מעולם לא עלה הציור ההיסטורי יפה בידו. הטעם הוא שאין לו הבנה היסטורית מספקת וחסרה לו השקפת־חיים מדויקת. אין לו די כח ואומץ לחדור לתוך עמקי כבר הדורות ולהתבונן אל רקמת החיים הרב־גוניים. לזה נחוץ להיות איש חושב ותוכן, וסרגינט הוא רק צייר המחיה את התולדה, ההוה והמתה. לא לחנם יש מבקרים רבים הרואים שנאה מוחלטת בהשקפתו של סרגינט על העולם ומלואו, על החי והדומם. מבקר אחד מבריז ומודיע, שמצא „איזו קרירות ומארה בעינו של הצייר האמריקאי", והמגרעות האלה הן, כדי כפר, פרי חנוכו ואופן למודיו בימי־עלומיו. והנה באה כעת תמונת היהדות שלו להוסיף עוד כתם כהה על שמו.

צִמְצוּם וְהַרְחָבָה

(רשימה).

מאת

ד"ר נ. טורוב.

בין הסגולות השונות, שהן מיוחדות לסוגים שונים של סופרים ומבדילות ביניהם, יש למנות גם את מדת הצמצום ואת מדת ההרחבה.

יש סופרים מצמצמים. הם זהירים בלשונם עד תכלית. לא יחללו את עטם בדבור מיותר. אמנותם באה לידי בטוי בעיקר הדבר בצורת כבוש יצר הדבור וקביעת סייג ללשון. הרחבת הדבור פגול היא להם. ודבריהם המעטים „בני משקל" הם במובן האמנותי. כי יותר משנאמר בהם, מרומז בהם. כיפרים אסטניסים אלה לא יגלו לעולם את לבם לפני הקורא. הוא צריך לחדור אל נפשם — אם רוצה הוא בכך ואם ראוי הוא לכך. הקורא הרגיל לא יהנה מהם הנאה אמתית; ואם תשמעו, שהיא „מתפעל" מהם — אל תאמינו לי: אין התפעלות זו אלא מצית אנשים מלומדה. הסיפר המצמצם היא למעלה מהקהל הרחב. רק יצרו של הקורא דק ההרגשה, של הקורא־האמן, ימצא ספוק באמנות מזוקקה כזו; רק האוזן המפונקת ביותר תקלוט ברעד־גיל את הצאי־הקולות ואת הדרים הרחוקים. ובשביל המועטים האלה ייצר האמן ובגללם הוא עמל. אמנם כן: הוא עמל. כי מדת הצמצום האמנותי איננה מתנת אלהים, הבאה לו לאדם בהיסח־הדעת, כבוא לו מיד הטבע ראיה חדה, למשל, או שמיעה דקה. מתוך שנאת השטחיות והרפרוף נובעת שאיפתו של האמן לחדור אל תוך־תוכם של הדברים, לתפוס את „נשמתם". ולזה הדרושות — מלבד כשרון טבעי מיוחד, שרק מעטים מן המעטים זוכים בו — גם עבודה רבה וקשה, זהירות, כבלנות, עקשנות. לא מתוך פזיזות עליזה, אלא מתוך יסורי־יצירה נאמנים יולד היופי הגדול. ולב הקורא הצמא יחרד לקראת ההוד הטמיר, המרמז לו מבין השיטין והגנוז בתוך המלים הנבחרות כמרגליות יקרות.

אכן סכנה לא מועטה לסופר כרוכה בזהירות היתירה של בירור הניבים וסדורם וביחוד בקמצנות האמנותית שלו; סכנה כפולה: א) הצמצום המוגזם עלול להכביד במדה ידועה על פרוצס התפיסה של הקורא ולהפר על־ידי כך את הקצב הנוח של רגשי ההנאה האס־תיטית, שאיננה רגילה בעכובים ובקפיצות; ב) הטפול הרב במלים והבדיקה בלתי־הפוסקת בכשרותן יש אשר יזיקו לאורגאניות היצירה, יהפכוה ל„ניסחה", וסוף־סוף תרבץ עליה קללת המלאכותיות. וזהו הדבר שאמנים מצמצמים מושלמים הם יקרי המציאות כל־כך. בודדים הם כאבני היהלום הספורותי. ומסופקני, אם בספרותנו החדשה יש למצוא יותר משנים או שלשה, השייכים לסוג נעלה זה. אך לעומת זאת אין מחסור בכל מיני מחקים, המעמידים פנים של בעלי צמצום ולבם בל עמם. הללו אין כלל טבעם בכך, וגם אחרת אפשר להם. ויש לשער אפילו, שבהרחבת הדבור היה נוח להם. אלא שמתוך מאמץ רצון הראוי לכל תהלה החליטו ללכת בדרך הקשה והמסובכה של הצמצום האמנותי. והם מחקים, כנראה, בה במדה שהם כותבים, עד אשר יעמידו את יצירתם על המועט שבמועט. הקרבן גדול הוא, אך יש להם הבטחון שהפסדם יצא בשכרם, שהרי אצלם „מלה בסלע". ומשום שהנקודה קצרה היא מהמלה רואים הם חובה לעצמם להרבות בנקודות. שתי מלים, שלש מלים — ונקודה. והמהדרים מציגים נקודה אחת או נקודות אחדות אחרי כל מלה ומלה. הסופר כאילו מתכוון לאמר בזה: לא הכל אני מגלה לפניך, קורא יקר; אך על־פי המעט הזה הלא תבין, מה צפון שם במעמקים... אמנות! — והקורא היקר והתמים או שיתפעל בבחינת „מצות אנשים מלומדה" או שיניח את הספר מידו מתוך אנחה חרישית על הימים הרחוקים והטובים, שאז דברו עוד אפילו גדולי הסופרים בשפה ברורה ומובנת כל־כך...

וכנגד המצמצמים — המרחיבים, מרחיבי הדבור. הללו — ינעם להם לשמוע את קול עצמם ותאות הדבור לא תרפה מהם. בדרך כלל הם טבעיים יותר מהמצמצמים וקרובים יותר אל לב הקהל הפשוט. סמולנסקין היה בא־כחם הטפוסי. הוא היה מרחיב את הדבור, מפני שהמון רשמיו ורגשותיו בקשו לו מוצא בשטף הלשון. דבריו בערו כאש בעצמותיו, ולא היה לו פנאי ורצון לבחון את המלים. שורש נשמתו היה לא הצמצום, אלא ההרחבה, והרבה יותר משכתב ותאר יכול היה לכתוב ולתאר — וגם בצורה יותר נאה — אילו היה חי בתנאים פחות אי־נורמאליים. וזכה זכה ליורשים רבים, בעלי הרחבה מתוך שפע כשרון ויוצרים בחסד אלהים. אחדים מהם הגיעו לידי שלמות של צורה ופנוק של לשון, אשר סמולנסקין ובני זמנו לא יכלו אפילו לחלום על כמו אלה. ביחוד נפגשים בין בעלי ה„מסות" שבספרותנו החדשה. תמיד יש להם מה לאמר ותמיד מתוח חוט של חן על יצירותיהם הקלות, הגדלות בין־

לילה כפרחי־השדה. ואולם הצמצום חסר בהחלט. על רעיון כל שהוא — לאו דוקא חדש בתכלית החדוש — שאפשר להביעו בחמשים שורות, יכתבו מסה בת כמה וכמה פרקים. ומעט מאד הוא אשר יוסיף כל פרק על חברו, מלבד צירופי ניבים נאוים, המלטפים ברכותם או מתמיהים בחידושם. בעצם הדבר ידמו הפרקים כל־כך אחד למשנהו, עד אשר יכול יוכל הקורא לעבור עליהם בסדר הפוך או מעורב, מבלי הפסד הרבה בנוגע לקשר הענינים: ככה לא ישתנה הרושם ולא יופחת דבר מהערך האיסתיטי של מחרוזות פנינים יקרה, אם נעביר עליה את מבטנו מימין לשמאל או משמאל לימין (ואין כן ביצירותיהם של הסופרים המצמצמים, אשר שם דבור אחד מוליד את השני מתוך הכרח הגיוני־איסתיטי). ואם תהיה לפנינו מסת־בקורת של אחד האמנים המרחיבים או המאריכים האלה — והרגשנו לעתים קרובות, כי אותם הדברים לשבח או לגנאי ואותם התארים, שהקדיש המבקר־האמן לסופר פלוני או אלמוני, אפשר היה להקדיש בשנויים מעטים מאד גם לסופר אחר; מפני שרעיון ברור וקבוע במסמרות אין שם, אלא יש דברים כלליים, פעמים ערפליים ומטושטשים, פעמים זכים ועליזים ופעמים משני המינים גם יחד. והצד השוה שבהם, שכולם נעימים ונוחים לקריאה. ללמוד מהם הרבה אמנם אי־אפשר, אך תועלתם בצדם, ביחוד לגבי הקורא הבינוני, הלהוט אחרי הקלות. סופרים מרחיבים מסוג זה נחוצים בכל ספרות וביחוד בספרותנו אנו, הדלה. אין הם מרבים בדרך כלל לחדש רעיונות ואין על־פי רוב ברק מיוחד למחשבתם. ואולם זאת תהלתם ועל זאת תברכם נפשנו, שכל רעיון וכל ענין שהם נוגעים בו ב„עט זהבם" יתחיל להזהיר בזוהר היצירה האמתית, ומלאך היופי מרחף על כל דבריהם בכנפיו הצחורות־הורודות.

רק חבל מאד, שמסביב לאמן אחד כזה מסוג המרחיבים רוחשים לעשרות מרחיבים, שאינם אמנים כלל וכלל; שהרי כאן קלה היא מלאכת החקוי הרבה יותר מאשר בשדה הצמצום. לשם זה די לו לאדם שיהיה סתם פטפטן ושיוכל להכביר מלים עד בלי די על כל דבר ועל כל ענין, ללא תוכן וללא צורה. אין אנכי מתכוון בזה לעתונאי הפרופיסיונאלי, אשר מלאכתו בכך לכתוב בכל יום מספר קבוע של שורות במחלקה ידועה של העתון: לזה — אם בעל שכל הוא — אין כלל תביעה על עמדה אמנותית בספרות, שתזכה אותו בחלק ל„עולם הבא", אף־על־פי שאפשר כי יהיה בעל כשרונות נעלים במקצועו. אבל לא כן „אמני העט" הידועים, אלה קלי התנועה, הרוקדים בבת־אחת על כל הבמות הספרותיות ומזכים את הקהל ב„יצירות" חדשות לבקרים, העתידות להאסף עד מהרה לתוך „כתביו" או „כל כתביו" של המחבר רב היכולת. ביחוד שמו לב להעשיר אותנו ברומאנים; כנראה, משום ש„ארטיקל" חשוב זה הוא קצת יקר המציאות בספרותנו. הם החליטו לתקן מעוות זה, ומהם לא יבצר, כמובן. סוף־סוף אין זו מלאכה קשה ביותר: תחת לכתוב הרבה ספורים קטנים, שלכל אחד מהם תהיה התחלה שלו ויהיה סוף שלו, כותב אדם ספור אחד גדול ורב פרקים בלי התחלה ובלי סוף — והרי רומאן. הסופרים מסוג זה צוחקים בודאי בלבם, כשיזדמן להם לשמוע את הבטוי „יסורי יצירה". כי הם אינם מקשים „ללדת" לעולם. כל מה שדרוש להם לשם זה הוא נייר ועט וקצת טכניקה, הנקנית על נקלה. המרחיבים האלה — חזקה עליהם, שאינם מוחקים לעולם דבר. אדרבה: בכל מקום שאפשר **הם מוסיפים מלים, פסוקים, פרקים שלמים**; כל המרבה הרי זה משובח. והשאלה היא רק, אם באמת ובתמים חושב כל אחד מהם את עצמו ל„ספרא רבא" או הם רק מרמים את הבריות: האם יש כאן הונאה עצמית בלבד או גם אחיזת עינים? קרוב לודאי, שיש שני הדברים גם יחד. בין כך ובין כך לוקתה ספרותנו בלהג רב, ששויו פרוטה ונזקו מרובה.

האם יש סוג סופרים, התופס מקום בינוני בין המצמצמים והמרחיבים למדרגותיהם השונות? האם נמצא ביניהם בעלי הארמוניה מוחלטת, אשר יצירותיהם מחוטבות ושלמות בתכלית השלמות כפסילי היונים העתיקים? הנמצא במשפחת הסופרים הגדולה והעשירה יחידים דגולים מרבבה, אשר ביצירותיהם נזדווגו התוכן והצורה באופן אורגאני ממש והיו למטבע אחת, שחותמה אמת נעלה ויופי נשגב גם יחד?

לפי הרגשתי, האחד והמיוחד בספרות הכללית החדשה, שאין עוד שני לו להארמוניה, הוא גי־די־מופאסאן. ובספרות העברית הייתי קורא כאן (לא לשם השואה והקבלה, כמובן) בשמותיהם של אחד־העם וביאליק.

זִכְרוֹנוֹת

(מפנקסי).

מאת

ראובן בריינין.

ג.

מוצאי־שבת, עשרים ושלשה לחודש נובמבר, שנת 1900, הייתי בין הבאים אל האספה הכללית של „החברה החדשה" בבית־החזיון „אורניה" בברלין. מספר הבאים היה כאלף איש. האספה נפתחה בשעה האחת־עשרה בערב. השעה המאוחרה הזאת נבחרה בכוונה מיוחדה, יען כי מסוגלה היא ביותר לתגבורת הדמיון ולהתעוררות הרוחות. מטרת האספה היתה להעביר לעיני הרואים את מראות המות על־פי המושגים החדשים, כדי להמתיק את מרירותו על־ידי קסם האמנות ועל־ידי להטי השירה. מיסדי „החברה החדשה" מתארים במאמריהם ודרשותיהם את המות כמעבר מספירת־חיים צרה לספירת חיים של אין־קץ. במלים אחרות, המות אינו אלא התמזגות נעימה בתוך הטבע, או רק מנוחה שאננה הבאה אחרי סערות

החיים. „האנשים החדשים" מוחקים את הקו המבדיל בין החיים והמות.

אחרי פתיחת האספה בנאום קצר ומלא מליצות ורזים, כבו את מנורות החשמל וחושך היה באולם הגדול. אז החל חג המות. המסך שלפני הבימה הורם ולעיני הרואים נגלה במחזה אחד מציורי־הנוף של ארנולד בקלין: שמי תכלת של נגב, חרבות היכל עתיק ועצי אגוז־שקדים גבוהים. אחרי כי השמיעו מנגינות כדי לעורר את הנימים הדקות שבלב. ומתוך אנחות השירה נשמע הד תוגה, צליל נהמה והתרוממות רוח. והיה כאשר גועו באולם אנקות־המנגינה האחרונות קרא אחד החברים מעל העמוד בקול רך ובטעמה מיוחדת את משלי בודהא ההודי על דבר עיני החדה, משלים מלאים תנחומים על־אודות ביפי של האדם וגורלו הנצחי.

פה עלי להעיר, כי מצאתי בין „האנשים החדשים" מעריצי תורת בודהא, אשר שופנהויר והפילוסופים והחוקרים הבאים אחריו הואילו לבאר ולפרש אותה ולהכניס בה כוונות ומחשבות חדשות ומחודשות.

הקריאה המודגשת והמנוקדת של משלי בודהא עשתה רושם חזק על כל הנאספים, שהיו עטופי בגדים שחורים כיאות לחג־המות. ולהעמיק את הרושם העביר אחד האמנים מעל הבימה את במחזה את ציורי הולביין הנודעים בשם „מחולות־המות". תמונות האור שנראו על הבימה, ושנעשו באמנות רבה, העבירו במחזה את נצחונותיו של „בעל העינים" או „בעל המגל", השוחק לכל מעשי בני האדם, תפארתם, חכמתם וגבורתם. זה כחה של האמנות האמתית, שהיא שופכת רוח חן וקסם נעלה גם על חרמש הקוצר הנצחי. וזה כשרונו של „האדם החדש", כי גם במחזות המות, שהוא מטיל אימה ופחד על „האנשים הישנים", ימצא מקור רגשות ורשמים המגבירים ומנעימים את הויתו.

ויהי אור עוד הפעם בכל האולם הגדול והיפה, והמנגן אנטון הקינג השמיע בכנור, בלוית פסנתר, את מנגינת „כל נדרי" על־פי הנוסחה של באך וברוך. ובאותו רגע הכרתי, כמעט בעזרת חוש ששי, מי ומי מן הנאספים, מי ומי מן החברים המה עברים — ומספרם היה רב. גם העברי הרחוק מעמו ודתו תכלית הריחוק, גם אלה אשר אבותיהם עד שלשה וארבעה דורות כבר שאפו להתבולל בעמים — גם אלה אם ישמעו שירת „כל נדרי" יתרגשו שלא בערך הרבה יותר משאינו בן־ברית, לוא גם יהיה חד ההרגשה ומהיר־ההתפעלות. פעולת „כל נדרי" על אחינו המרוחקים והמתרחקים חזקה כל־כך, עד שאין ביכלתם להסתיר אף אחת מני אלף רגשותיהם העבריות הנשקפות מתוך עיניהם ונקראות מעל פניהם. מנגינת „כל נדרי" מעוררת בלבם לתחיה אלפי הרהורים מתים וקבורים עמוק־עמוק, אלפי רגשות קפואות נמסות ומשתפכות בכל תנועותיהם. צורותיהם המוּנעות של אחי, אשר הכרתי בשעה ההיא בין הנאספים מימיני ומשמאלי, בהלשכות אשר מתחת ואשר ממעל, הולידו בדמיוני את מחזה האנוסים הנאספים באחת המערות להתפלל תפלת „כל נדרי", והם מביטים כה וכה במבט של חרדה ופחד, ביראם פן יושב בקרבם גם האורב והאויב המסתתר. „האנשים החדשים" היו אז בעיני כבני עם עתיק־יומין.

אחרי שירת „כל נדרי", אשר הלבישה את רוח השומעים, ביחוד את היהודים הרבים שביניהם, חרדות „יום־הדין", נשא הסופר יוליוס הארט, ראש „החברה החדשה", את מדברותיו על־אדות המות, אשר הפחד מפניו נבלע בלב „האדם החדש" לנצח. הנואם, שהוא דברן מצוין כמו שהוא משורר לירי מצוין, פזר בפתגמיו אבקת סמים דקים ושכבת פרחים חיים על פני השלד היבש נבוב העינים, הוד מעלתו המות. הארט תאר את בית־הקברות כבית־מועד לכל חי חיי נצח.

אחרי נאומו של הארט, אשר נסך בלב שומעיו תשוקת החיים ולעג להמות בצורתו הישנה, נשמעו עוד הפעם שירים ומנגינות ופזמונים לכבוד חג־המות. רושם עז מאד פעל על הנאספים אחד משירי נובאליס, אשר חובר לפני מאה שנה, שהושר במקהלה על הבימה בנעימה יפה.

והנני להביא חרוזים אחדים מן השיר הזה:

וואונדען גיעבט'ס דיע עוויג שמערצען,
איינע געטליך טיעפע טרויער
וואהנט אין אינזער אללער הערצען,
לעגט אונז אויף אין איינע פלוטה.
און אין דיעזער פלוטה ערגיעסען
וויר אונז אויף געהיימע וויזע
אין דעם אצעאן דעם לעבענס,
טיעף אין גאט היגאיין;
אונד אוים זיינעם הערצען פליעסען
וויר צוריק צו אונזערם קרייזע,
אונד דער גייסט דעם העכסטען שטרעבענס
טויכט אין אונז'רע ווירבעל איין.

— — — — — — — — — — —

לערנט דען זינן דעס טאדעס פאססען,
אונד דאס ווארט דעס לעבענס פינדען.

„האנשים החדשים" מאמינים, כי הם מצאו את חידת המות, ועל־ידי זה פתרו גם את חידת החיים.

„האנשים החדשים" חושבים את עצמם למלח האנושות. היינריך הארט נשא באחד מנאומיו דברים כאלה: „החברה החדשה היא חברת מיטב האדם, חברת יחידי הסגולה, והיא היא האומה העליונה. חברה זו היא אנושיות חדשה בפני עצמה המובדלת לא בזכויותיה המיוחדות כי־אם בשאיפותיה הנעלות ובמעשיה הטובים. אולם „קבוץ חדש" זה אינו רוצה להיות כתה מיוחדת ומוגדרת, כי־אם לבוא במשא־ומתן תמידי עם יתר האנושות, אשר תרבותה היתה לה ליסוד. קבוץ זה אינו מבקש את הישועה וההרווחה רק לחבריו, כי־אם לכל בני־האדם".

וביתר הגדרה מציין יוליוס הארט את תכונתם של „האנשים החדשים": „חיינו הם הם אמונתנו, ואמונתנו היא היא חיינו. מעשינו אינם מתנגדים להמוסר שלנו,

כי הנהגתנו הטבעית היא היא רצוננו המוסרי. אמונתנו ומוסרנו הם הם גם החכמה שלנו והאמנות שלנו. החכמה והאמנות „חן חן המוסר, האמונה והחיים”.

לא עברו ימים מרובים ו„האנשים החדשים” נעשו ישנים. „החברה החדשה” נתפזרה ונהרסה. לא נשאר ממנה בלתי אם זכרונות.

היסח־הדעת

מאת

ד״ר י. טהון.

ידועה הקושיה, שמקשים „לחדודי בעלמא”, בבית־המדרש: מצות „שכחה” איך אפשר לקיימה? הרי קיימא לן, ש„מצוות צריכות כוונה”, ובמקום שיש כוונה אין שכחה. המתכוון אינו שוכח והשוכח אינו מתכוון. מובן, שאין אני חפץ לתרץ במקום זה קושיות ואבעיות והקושיה הזאת, כשהיא לעצמה, אינה מעבירה אותי ברגע הזה ביותר ואינה נוזלת את שנתי מעיני. אולם, אני חושב, שאפשר להשתמש בה, כדי להסביר בה על־ידה את כל הענין הפסיכולוגי של „היסח־הדעת”.

שמחה זו המצווה עלינו מן התורה — כך אני סובר — אין מובנה הורא לאיתי מקים וראיתי פרק ולאותו שדה, כי אם כתם לענין הקצירה והאסיף בכללו. הרי זה, כאילו מורה התורה: כשאתה הולך לקצור ולאסוף את תבואת שדך, אל תזכור הרבה. אל יהי זכרונך ער כל־כך להונך זה, שאתה צובר. אל תספור ותמנה בדיוקו של הכילי, הלהוט אחרי כל פרוטה מרכושו שלא תאבד חלילה, את האלומות והשבלות הבודדות, עד שלא תשכח אף אחת מהן. אדרבה, התכוון ורצה להסיח את דעתך מהן, כדי שתשכח מעט או הרבה ומשכחתך זו יתכלכלו העניים, ואתה אפילו לא תדע, אם הענקת מהונך להם.

היסח־הדעת הוא ענין של כוונה בתחילתה וענין של שכחה בסופה.

אפשר שיש בהסברתי זאת צל של פארודוכס, אולם אני חושב, שאנו רשאים להחליט ככה: השכחה היא מעיקרה חיוב ורק לבסוף היא נעשית שלילה. יש בזה מעשה של ידיעה והכרה, שאני מתגבר על זכריני ואני מאפיל עליו בכוונה.

אבל יש שהדבר הזה נעשה מאליו, — הזכרון הולך ונרדם, הלוך ועמום, עד שעובר אל השכחה הגמורה. זוהי דרך התהוותו והתפתחותו של האינסטינקט, של אותו הכח הנפשי, הפועל בחדרי־חדריה של הנפש, בחשאי, מתחת למפתן הידיעה. בודאי שתשעים אחוזים, ואפילו יותר מאלה, של פעולותינו הנפשיות והגופניות נפעלות בלי ידיעה ובלי הרגשה ברורה. סימן למחלה הוא, אם האדם מרגיש באחד מאבריו. חכמת הרפואה נתנה שם מיוחד לסימן זה של מחלה: הרגשה של האורגאן המיוחד — „אָרגאַן־געפיהל”. המעשים שנעשים בהיסח־הדעת — סימן של בריאות הם. המעשים האלה המה העיקריים בחיים, הקבועים, שנקנו על־ידי חזרה שאינה פוסקת, על־ידי חזרה תמידית. כשאני הולך לביתי אני, אין אני קורא בקרני הרחובות את שמותיהן של אלה ואין אני משגיח במספרי הבתים ואין אני מודד את פסיעותי. כשאני עושה את כל זאת, סימן הוא לי, שאני תועה בדרך. רק האינסטינקט הוא יבטח דרכו.

היסח־הדעת היא היא המניע היותר מובטח של החיים והיא היא הגשר הבטוח, שאפשר לעבור עליו ולהוביל עד למטרה.

ושוב אני מודה: אין בכלל אלא מה שבפרט: גם בחיי החברה אפשר לעשות מעשים כבירים, מעשים של קיימא רק בהיסח־הדעת ולא בחשבונות מדויקים ובדעה צלולה ובהירה. התהפכה הראשונה יוצאת מן ההכרה, אולם בזה רק מתחילה הפעולה, והיא בתחילתה אין אונים ואינה עושה רושם. רק אחרי שנעשית ונשנית כמה פעמים הרשמה ניכר בחיים. משל לדבר הן המרידות והמהפכות המרובות שהיו בעולם. הכל יודעים, ששום מרידה עוד לא השיגה את מטרתה בשלמות, ובראשיתה, לפעמים במשך של דור שלם, לא השיגה אותה אפילו במעט, רק כשההיפכה, שהיא נתנה להנשמה הקבוצית, בהיותה אותה לפעמים ביד קשה ממסילתה הישנה, שהיתה שגורה בה, הולכת ונשנית והודרת אל תוך האינסטינקט, או, יותר נכון, כשהיא עצמה מתאמצת ונעשית לאינסטינקט, רק אז היא פועלת באמת ובכח, אבל אז אין מרגישים בה את המרידה, והולכים בה כמו בכל דרך סלולה.

אנחנו חיים בתקופה שהיא ערה יותר מדי. המסילות הישנות נטשטשו ונתכסו בגלי עפר ואבן ואל המסילות החדשות, שתקופתנו חושבת לסלול אותן, עוד לא הסתגלנו. בשביל כך אנו תועים בדרך. כל הליכתנו עושה רושם של הליכת השכור, אנחנו נעים ונדים פה ושם, פעם לימין ופעם לשמאל, ורק לפעמים לא תכופות אנו הולכים ישר ועושים איזה צעד קטן ופעוט הלאה על דרכנו לקראת המטרות החדשות. אפשר שכל דורנו זה, שאבד כבר את דרכו הישנה והשגורה וטרם מצא את החדשה, יהיה תועה כל ימיו, ורק הדור הבא אחרינו ימצא את דרכו וילך בה לבטח בכח האינסטינקט, שיתאמץ בינתים בקרבו. הוא ילך ויעשה — בהיסח־הדעת.

אולם לפנינו היהודים יש כבר דרך ישנה, שהלכנו בה, אם גם לא ברגלינו, הרי במחשבותינו ובגעגועינו, זה אלפים שנה בכח אינסטינקטיבי בהיסח־הדעת. ועתה, כשהתחלנו צועדים עליה, אנחנו תועים, כאילו לא היינו יכולים להשען על האינסטינקט, שהתאמץ בנו בדבר הזה זה כבר. השיבה לארץ־ישראל לא סרה מתוך נשמתנו אפילו לרגע אחד במשך ימי גלותנו. בואו וראו את כל האגדות למאות ולאלפים, שטוה בלי הרף דמיוננו בדבר הזה. הנה, למשל, אותה האמונה, שהעפר, שעליו נעבור לארצנו, יהיה של נייר ולא של ברזל, והליכתנו בכל זאת תהיה בטוחה למדי.

פור וכיון שתחית השפה העברית הוא חלק חשוב מהשאיפות הציוניות, קבלה השפה הזאת הכרה רשמית. הדיאלקט העברי המוכר, הוסיף הלורד קראופורד, היא השפה העברית הקלאסית עם תיקונים מודרניים ומדובר בפי 67 אחוזים מהתישבים היהודים בארץ־ישראל.

* * *

בארץ־ישראל.

— מטבעות ארץ־ישראליות. כפי שמודיעים מלונדון, החליט הנציב לקבוע מטבעות מיוחדות בשביל ארץ־ישראל. הוא פנה להסתדרות הציונית שתספיק לו תכניות מתאימות וההסתדרות מסרה את הדבר הזה לאמן היהודי הידוע רפאלי.

— הכרה רשמית של שמות המושבות היהודיות. מודיעים מירושלים, כי ביום השלישי העבר הוציא הנציב פקודה, שבכל הכתבים הרשמיים, בספרים „מורי־דרך" לתיירים וכן על המפות יציינו את המושבות של היהודים בשמותיהם העבריים.

הַתְּנוּעָה הַלְּאֻמִּית

הועידה הציונית בבופאלו.
25 — 28 לנובמבר.

מתוך נאומו של ד"ר סטיפן וייז.

הרשו לי, אדוני יושב־הראש וחברי הציונים, לבאר בקצרה אחדות מן השאלות היותר נכבדות שנזכרו בנאומו של השופט מאק.

חושב אני, שכולנו מרגישים, כי הנאום הזה מברר למדי, אם גם שהבירורים האלה מיותרים הם בשבילנו, שאין בנמצא נקודת־ראות ציונית־אירופאית בהתנגדות לנקודת־ראות ציונית־אמריקאית. אנו מכחישים ויש לנו הזכות לאמר בהתאמה לפעולותינו בעבר ולהחלטותינו בדבר הפעולות בעתיד — כי שום „דוקטרינה מונרואית" או איזו דוקטרינה אחרת אינה מבדילה אותנו מהציונים שבכל העולם המאוחדים בקשר בלתי־נפסק לעולם.

אם יש איזה הבדל, ואני אמנם כופר בערכה של השערה זו, אם יש איזה הבדל בין נקודת־הראות של חלק מהציונים האירופאים ובין הרוב של הציונים האמריקאים, הוא בא משום דבר זה: אחדים מאחינו, שהם כל־כך מסורים ונאמנים אל הרעיון כמונו, הם קודם כל בעד הציוניות ואחר כך בעד ציון. אולם אנחנו האמריקאים הננו קודם כל בעד ציון ואחר כך בעד הציוניות. במלים אחרות: אין ציון למען הציוניות, אולם להפך: הציוניות היא למען ציון.

אני הוא אחד מאותם הציונים המשיבים בכל תוקף את האשמה, כי הציונים בכלל ואנחנו הציונים האמריקאים בפרט מתיחסים בשויון נפש אל ה„עבודה הגלותית". העובדה היא, כי ישנן שלש עבודות גדולות שצריכות להעשות על־ידי היהודים ובעד היהודים. העבודה הראשונה היא: בנין חבית היהודי־

במה אופינית היא אמונה זו! ממש מה שאמרתי והכבירתי: כי שיבתנו לארץ־ישראל תהיה נעשית בהיסח־הדעת, בכח האינסטינקט הבריא. אבל עכשיו, כשהשיבה לארצנו מתחילה יוצאת מן הכח אל הפועל, כשנפתחו לנו בכל רחבו כל האפשרויות לכך, הרי אנו איננו פונים לאותו האינסטינקט הבריא, כי־אם אל החשבון הער. הרי זה כאילו כל מגמתנו היתה להתעורר מתרדמתנו ולעשות הכל בהקיץ, כאילו העשיה בהקיץ שמה עשיה וכאילו היה בעשיה כזאת באמת אותו הגרעין של קיימא, היוצר את המפעלים הכבירים של ההיסטוריה.

בטעות יסודית זו תלוי כל רפיוננו, מונחת כל חולשתנו. העשירים שבנו, שזכרון כיסם תמיד ער בהם, נתעוררו עוד יותר והם מחשבים את פרוטותיהם הדלות והרזות, שמקריבים אותן בשביל השיבה לארץ־ישראל. ודא עקא, שאין הם עלולים לשכחה. אותו האיש, שנתעשר לפתע פתאום בימי המלחמה, הוא בודאי שאיננו עלול לשכחה, אחרי שהוא עודנו משתעשע כילד ברכושו החדש, שטרם עלה בידו להתרגל אליו. אבל אפילו העשירים מקודם, שנדבנותם כבר נפעלת בהיסח־הדעת, גם כן ערים הם יותר מדי, אם תובעים מהם לתכלית השיבה לארץ־ישראל.

אני חושד בהמתעמלים להקרן, שעליה יהיה להניח את היסוד תחת הבנין, שהם בעצמם עוררו בכוונה את ידיעתם של הנתבעים. ואני חושב, שצריך לחדור לא אל תוך הידיעה הערה, כי־אם אל תוך האינסטינקט הבריא. רק מי שימצא את המסילה הישנה הזאת יפעול פעולה כבירה. הוא לא יעורר את העם, ואפילו לא את העשירים, כי־אם יאנס אותם ממש, עד שיעשו מה שיעשו ויתנו מה שיתנו בכח האינסטינקט שבהם. ישחקו כמה שיחפצו חברי בי, אבל לי יש אומץ־הרוח להחליט: על גשר של נייר צריך לנהל את העם לארצו והוא יעבור בו בצעדים בטוחים, אם נחזק ונגביר בו את כחו של האינסטינקט על כחו של השכל הקר והמחשב.

פעילות גדולות וכבירות וקיימות בהיסטוריה נעשות רק — בהיסח־הדעת.

חֲדָשׁוֹת וּמְאוֹרָעוֹת

שאלת העברית בפארלאמנט האנגלי.

אנו מעירים את תשומת לב הקורא על הידיעה הבאה, שנתפרסמה בדפוס שבועי על־ידי לשכת העתונות היהודית:

הלורד טריאן פנה בפארלאמנט האנגלי אל סגן המיניסטר לעניני חוץ בשאלה, מדוע הוכרה השפה העברית בארץ־ישראל בתור שפה רשמית, בה בשעה שהשפה הזאת היא באמת מתה והיהודים ארץ־הישראליים משתמשים לשפת הדבור בספרדית וביהודית? סגן המי־ניסטר, לורד קראופורד, ענה לו על זה, כי הממשלה האנגלית בארץ־ישראל שואפת להוציא אל הפועל את הצהרת באל־

לאומי בארץ־ישראל. העבודה השניה היא: שומת הקץ לכל הרדיפות, החוקים היוצאים מן הכלל, מדיניים, גזעיים, דתיים, כלכליים ואזרחיים, השוררים עדיין ביחס אל היהודים בכל מקום שהם נמצאים. וישנה עבודה שלישית, וזוהי עבודה תרבותית בגולה. והרשו נא לי לבאר, כי הציוניות כמשמעה — העבודה הראשונה של שלש אלה, בה בשעה שהציונים עוסקים בכל שלש העבודות. הציוניות מכוונת רק לדבר אחד אין כוונתה: . מלחמה נגד הרדיפות והחוקים היוצאים מן הכלל שבמזרח אירופה; אין כוונתה גם כן עבודה תרבותית באמריקה. כוונתה היא: ההחלטה המכריעה לבנות את ארץ־ישראל בתור בית יהודי לאומי.

ההחלטה הזאת אינה פוטרת את הציונים למלא את חובתם בתור יהודים. לא רק שאינה פוטרת אותם, אלא מחייבת אותם להשתתף במפעלים החשובים האחרים.

שמעתי אומרים, וגם אתם שמעתם את זאת, כי עבודת בנין ארץ־ישראל הולכת ויורדת למדרגת עבודה מסחרית, כי בשעה שאנו מדברים על בנין ארץ־ישראל אנו מתיחסים אל זה כאל מפעל פינאנסי גדול שדבר התגשמותו צריך להתנהל באופן הראוי ומתוך חריצות מעשית. אולם אין כך הדבר. אינני משפיל את ההנהלה של עבודותינו למדרגת הנהלה מסחרית. אולם עומדים אנו על דעתנו, כי סדר, קמוץ בהוצאות, חוקיות ויושר בכל אחת מן העבודות שתעשינה בארץ־ישראל ובשבילה.

שמעתי אומרים, וגם קראתי את זה בעתונים במשך שלשת החדשים האחרונים, כי המנהלים הציוניים אבד האמון בשדרות הרחבות של העם היהודי. אני אינני יודע מנהלים באלה. אני מרשה לעצמי לאמר לכם: יש הרבה מעלות בהנהלתו של בראק, אולם, לפי דעתי, אין צד יותר יפה בהנהלתו מאמונתו הבלתי־פוסקת בשדרות הרחבות של היהודים באמריקה — ציונים וכתם יהודים. אם אתם מפקפקים באמונם של המנהיגים אליכם, כי אז החליפו את ההנהגה באחרת. אולם אם אינכם רוצים בחלופי ההנהגה, כי אז חייבים ההמונים היהודים, וגם אנחנו בתוכם, להוכיח, שאמונת המנהיגים בהם יש לה יסוד. ועוד יותר: ההמונים צריכים להתחיל בעבודה ממשית כזו שעל־ידה יהיה בלתי־אפשרי איזה אי־אמון שהוא בעתיד. אמרו אמרו לי, כי ההוכחה היותר חזקה של חסור אמון בהמונים היהודיים היא העובדה, שאנשים צדדיים נקראים לעבוד עבודה ציונית. אולם אין זה משום שאבד למנהיגים האמון בהמונים הציוניים, אלא משום ההכרה, כי על כל יהודי מוטלת עכשיו החובה לעזור לנו; כי אסור עכשיו לכל יהודי שהוא להשאר מחוץ להעבודה הציונית. ואם לא יעלה הדבר בידינו, משום גאון עצמי או איזו חששות, למשוך ככל האפשר את כל היהודים, את כל יהודי, אל התפקיד הגדול שעלינו למלא, בחטא חטא לא ידע כפירה נגד כל עם ישראל. אנו מזמינים את כולם. נבין את הדבר לאמתו. המנהיגים משכבר אינם דורשים לעצמם כל כבוד בשביל הנהגתם בעבר. ישנם מאתנו שהיו חלוצים בעבודה. כן, רב לנו הכבוד הזה. רב הוא הכבוד לכל אחד מאתנו, שהרהיב עוז בנפשו בימים ההם להיות חלוץ, ואין אף אחד מאתנו, מבלי שים לב אל אופי עבודתו, שיהיה ראוי לכבוד יותר גדול מזה.

(סוף יבוא).

הטלגראמות של ברכה לועידה

— מאת אספת הנבחרים: אספת הנבחרים הראשונה בארץ־ישראל הניחה את היסוד של התאחדות עם ישראל בארצו ההיסטורית. אנו בטוחים, כי אתם שהראיתם את הכשרון להרחיב באופן נפלא כל־כך את הסתדרותכם בשנים הזעומות של המלחמה העולמית, בכדי להציל את הישוב (בארץ־ישראל), — אתם תיצרו בשעה הגדולה הזאת את האמצעים הנחוצים לבנין הלאום היהודי בארצו הלאומית.

— מאת אוסישקין: קבלו ברכה מירושלים, בירת כל היהודים הנענים והסובלים בארצות הגולה. מעטים אנחנו בארצנו ומתאמצים לפתחה בתור בית לאומי לכל היהודים. עינינו תלויות ליהודי אמריקה ומלאים תקוה, שהם יעזרו לנו. התאמצו בכל מרצכם ליצור את האמצעים הדרושים לאיחוד כל הכחות הלאומיים בעמנו. ארצנו לא תבנה בלי התאחדות כזאת.

המצב המדיני (בארץ־ישראל) הוא מזהיר. הדורות הבאים ישימו אותנו לאחראים בעד אי־הצלחה, אם לא נשתמש בשעת־כושר זו לעבוד עבודות מעשיות חשובות על בסיס לאומי. אני מאמין בכחות עמנו. נעזור נא איש לרעהו בכדי שנצליח במפעלנו המשותפים.

— מאת וויצמאן: בבקשה מכם למסור את ברכות הועד הפועל של ההסתדרות הציונית (העולמית) לציונים האמריקאים שהתכנסו בועידה. בה בשעה שאנו דואגים מאד בגורל שאלת גבול הדרום של ארץ־ישראל, הנוגע לעתידה הכלכלי של ביתנו הלאומי, — אנו מלאים תקוה, שהמעצמות תמלאנה מתוך רוחב־לב את הבטחותיהן שהבטיחו לעם ישראל.

השאלה האמתית העומדת עכשיו לפנינו היא: בנינה הכלכלי של ארץ־ישראל, שכל ציוני וכל יהודי מחויב להשתתף בו. התפקיד היא גדול מאד.

רק ההרים של שיבת ציון והאמונה בכחותינו לעבוד את עבודתנו היקרה, — רק שני אלה מחיים את רוח עמנו בארצות ההרוסות של אירופה.

התגשמות החלום הזה תרויח הרבה ביהודי המדינות החפשיות במערב. ימשיכו־נא איפוא יהודי אמריקה את עבודתם, בהנהלת מנהיגיהם הגדולים, ויקריבו־נא קרבנות כאלה שישמשו דוגמה לעמנו בכל הזמנים.

— מאת בראנדייס: לציונים הציוניים הנאספים בועידה: ברכתי הלבבית ומשאלותי הרציניות, כי עבודתכם תהיה פורית. ההזדמנות הגדולה שלנו מטילה עלינו אחריות גדולה. רק אז נמלא את חובתנו לעמנו, אם נעבוד לטובת ארץ־ישראל בכל לבבנו ובכחות מאוחדים ונוכיח את מסירותנו על־ידי קרבנותינו.

— מאת רוברט סזולד מירושלים: ששה אלפים מהגרים באו בשנה הזאת לארץ־ישראל. חלק מהם קבל עבודה בסלילת הדרכים ההולכת ונעשית עכשיו.

המהגרים הם כולם טפוס מצוין של אנשים ונשים המלאים התלהבות למרות כל המכשולים. בריצה עירה מאמריקה.

נקראו גם כן טלגראמות של ברכה מאת הסינאטור רוזוג ומאת אדולף קראוס, נשיא האורדן „בני ברית העומדים בראשית עצמם".

הסינאטור מביע את רגשי רהצהרת באלפור ומביע את תקותו בהתגשמותה

מר קראוז מבקש את הועידה למסור לו את התכניות בנוגע לבנין ארץ־ישראל שהועידה תחליט עליהם והוא מבטיח להציע אותן לפני האירגון בכדי שישתתף בפעולות ההסתדרות הציונית.

ההחלטות.

החלטות כלליות ורזולוציות של ברכה (בקצרה):

— הי הם אל הנציב הרברט שמואל. לשמחתנו אנו מכירים אותו בתור יהודי נאמן המתיחס בחבה אמתית אל תקוות עם ישראל ובתור איש המחונן בכל הכשרונות והסגולות הנחוצים בשביל יצירת יחסים הארמוניים בין התושבים ארץ־הישראלים ובשביל השגת המטרה של התגשמות ההצהרה הבאלפורית.

אנו מתחיבים לתת לו את תמיכתנו המלאה ולהשתתף עמו בבנין הבית היהודי הלאומי.

— אל הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית. אנו שולחים את הבטחתנו של תמיכה לויאלית אל ד"ר חיים וייצמאן, נחום סוקולוב ולכל חברי הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית. אנו מכירים, כי רק התאמצות של הסתדרות ציונית עולמית כזו הסרה למשמעת אחת והמקבלת את תמיכתה של היהדות העולמית יכולה לאפשר את בנין ארץ־ישראל בתור בית יהודי־לאומי.

— אל הישוב בארץ־ישראל. אנו, ציוני אמריקה המתכנסים בועידה, שולחים ברכה של התעודדות חמה לחברינו ולאחינו בארץ־ישראל — אל הישוב הישן והחדש ולכל הציונים העובדים עכשיו בארץ־ישראל לטובת ענינינו. בועידתנו התמכרנו בעיקר לדון בתכנית מעשית המכוונת לעבודות מידיות בארץ־ישראל, ליצור קרנות בשביל התפתחות התעשיה במדה גדולה, להתחיל במפעלים צבוריים ולעזור להוציא אל הפועל את ההלואה הממשלתית של ארץ־ישראל). חדשנו את התחיבותנו לתמוך בהסתדרות הציונית העולמית.

— אל ועד ההדיקה המאוחד. ואחרי הבעת תודה בעד סיוע הועד לישוב ארץ־הישראלי בזמן המלחמה ועד עכשיו: הועידה מציעה בשם אחינו בארץ־ישראל ובשם המהגרים אל הארץ הזאת, שעריהם יוטל החלק היותר גדול בעבודת בנין הישוב עד שיהיה נישא את עצמו, כי התקציב העכשוי של הועד בשביל ארץ־ישראל יוקבע גם להבא.

— הי הם אל השופט בראנדייס. אנו, ציוני ארצות־הברית בהתכנסנו בועידה, שולחים אל מנהיגנו ברכות לבביות. אנו מכירים בתודה את חלקו בהתאמצות המצליחה, במשך שש השנים, לסייע לקיומו של הישוב בארץ־ישראל ולהבטיח את הכרת ארץ־ישראל באופן רשמי בתור הבית הלאומי של עם ישראל. אנו מברכים את הנהגתו מתוך רגש של שמחה ורגש של גאון ומבטיחים לו את הנאמנות שלנו ואת תמיכתנו השלמה. אנו מאמינים, כי תחת הנהגתו תתן היהדות האמריקאית את עזרתה היותר אפשרית לבנין ארץ־ישראל

— לאנגליה וצרפת. ואחרי הבעת תודה בעד הכנסת ההצהרה באלפור בתוך חוקי־האמנה בין־הלאומית בסאן־רימו: אנו מבקשים את המעצמות האלה למלא את משאת תושבי ארץ־ישראל ומשאלת יהודי כל התבל — לקבוע לארץ־ישראל גבולים כאלה, שעליהם יהיה לארץ־ישראל מוצא לנהר ליטוני, לאשדות המים היורדים מעל הר חרמון ושבתוך גבוליה יוכללו הנהר יארמוך וגלילי חורן, גולן וגלעד, בכדי שארץ־ישראל תעמוד ברשות עצמה במובן הכלכלי ותוכל להכניס לתוכה הגירה יהודית ברוח ההצהרה הבאלפורית וכפי דרישת החברה והתקוות של עם ישראל.

— בדבר השליחות של רוברט סזולד. הועידה מאשרת ברצון את פעולת הועד הפועל הארצי במנותה את מר רוברט סזולד בתור באי־כח הציונים האמריקאים ב„ועדה לתיקונים הסתדרותיים", אשר נשלחה לארץ־ישראל, יחד עם יוליוס סימון ודי־לימה, מטעם הועד הפועל של ההסתדרות הציונית העולמית לשם הכנסת תיקונים בעבודת ההסתדרות הציונית ובמוסדותיה בארץ־ישראל.

— בדבר אחוד הפראקציות. הועד הפועל הארצי יאחז תיכף באמצעים הנחוצים ליצירת הארמוניה בעבודת הפראקציות השונות שבקרב הציונים בארץ זו, כדי שנשיג בשעה ההיסטורית הזאת את התמיכה המאוחדת של כל ישראל בשביל בנין ארץ־ישראל.

— בדבר הקונגרס היהודי. הועידה מקבלת החלטה לטובת יסוד קונגרס יהודי קבוע באמריקה. הועידה מטלת חובה על השכונות הציוניות בכל הערים לסייע לסדור „ועדי קונגרס" מקומיים, וכן לסייע ליצירת הקונגרס בדרכים אחרים.

— בדבר עבודה תרבותית בגולה. כיון שעל ההסתדרות הציונית האמריקאית מוטלת האחריות של בנין ארץ־ישראל בלי כל דחוי, מחליטה הועידה לרכז את כל התאמצותה לתפקיד זה.

אולם הועידה דורשת מאת הציונים לתמוך באופן פרטי במפעלים תרבותיים ורוחניים כאלה שעד עכשיו הוחזקו על־ידי ההסתדרות הציונית האמריקאית וגם במפעלים כאלה העלולים לחזק את השאיפות והאידיאלים הציוניים.

הועידה מחליטה גם כן, כי חובת הציונים היא להשתתף באותם המפעלים, שמטרתם היא להיטיב את תנאי החיים היהודיים בגלות, וגם כן חובה עליהם להפיץ את ידיעת השפה העברית והתרבות היהודית בקרב היהודים בכל המקומות.

החלטות בדבר ההסתדרות (במלואן):

1. השתתפות יהודית כללית. הועידה מטילה חובה על הועד הפועל הארצי, שיאחז באמצעים הנחוצים ליסוד ועד או חברה, שיהיו באי־כח היהודים הכלליים, לשם השתתפות בהתפתחות ארץ־ישראל.

2. מחלקה ארץ־ישראלית. כל העבודות ארץ־הישראליות של ההסתדרות הציונית האמריקאית תתרכזנה ב„מחלקה ארץ־ישראלית", שתפקידה יוקבע על־ידי הועד הפועל.

3. הועד הפועל הארצי יארגן התאחדויות (יוניונס) מקומיות של שכונות ציוניות, שתקבלנה את זכויותיהן המיוחדות אחרי שתמלאנה את הדרישות שידרוש מהן הועה"פ הארצי. יותר מהתאחדות אחת של שכונות לא תהיה באיזו עיר שהיא. להתאחדות כזו תהיה הזכות לבחור ציר אחד לועד הפועל הארצי מכל שלשת אלפים מחבריה או ממספר חלקי שהוא הרוב מהמספר הזה (מאדזשאריטי פראקשאן).

4. כל שכונה ציונית לא תאושר באופן רשמי כל זמן שלא תמלא אחרי התקנות שהועד הפועל הארצי יעבד ביחס אל יסוד השכונות ופעולותיהן.

5. הועד הפועל הארצי אינו מקבל על עצמו כל התחייבות כספית בשביל הוצאות ההנהלה של הסתדרויות השכונות.

6. התחברות הסתדרויות יהודיות כלליות עם השכונות הציוניות לשם עבודה בארץ־ישראל. לשכונות ציוניות (המאושרות מטעם הועד הפועל הארצי) יש הזכות להרשות לכל הסתדרות יהודית שהיא השואפת לעבוד עבודות ארץ־ישראליות להתחבר עמהן בפעולותיהן. השכונות תהיינה מחויבות לשמור בנידון זה את החוקים והתקנות שיעבד הועד הפועל הארצי.

7. המס השנתי. המס הרגיל של חברי ההסתדרות יהיה לשנה הציונית הבאה — 6 דולארים. המס של החברים התומכים — 10 דולארים ומעלה. הועד הפועל הארצי יש גם כן הרשות להכריז על נדבות למטרות הסתדרותיות.

8. חלוקת המס. מהמס השנתי של החברים יוקדש דולאר אחד לשקל הציוני בשביל ההסתדרות הציונית העולמית; שני דולארים יופרשו לשכונות המאורגנות בשביל הוצאות התעמולה ובשביל החזקתן; דולאר אחד יופרש ל„התאחדות של השכונות" בשביל הוצאות אדמיניסטראטיביות; דולאר אחד יחשב להמיהתימה על עתוני ההסתדרות הציונית האמריקאית; דולאר אחד יותן להסתדרות הציונית האמריקאית בשביל הוצאות אדמיניסטראטיביות. הועד הפועל הארצי יחליט מזמן לזמן אם חלק, ובאיזה סכום, של המס מאת החברים התומכים העולה על סכום של 6 דולארים לשנה יותן לשכונות ולהתאחדויות של השכונות.

9. להוצאות ההסתדרות הציונית האמריקאית ישמשו המקורות האלה: מס החברים, המסים המיוחדים של חברים תומכים ונדבות מיוחדות למטרה זו.

10. צורת ההנהלה של ההסתדרות. הועד הפועל הארצי יהיה הבית־ספק האחרון בכל הענינים והוא יהיה אחראי רק לפני הקונסטיטוציה של ההסתדרות ולפני ההחלטות של הועידות. נשיא ההסתדרות יהיה ה„מוציא אל הפועל" (עקזעקוטיוו) הראשי, שלפניו יהיו אחראים המחלקות העבודה הארץ־ישראליות והמזכיר של ההסתדרות שיבחרו עליהם הועד הפועל הארצי. הנשיא ישא את משרתו הרשמית ואת אחריותו בתור מפקח עליון כללי על כל העבודות. ההסתדרות יהיה גזבר וועד הכספים שיהיו אחראים לפני הועד הפועל הארצי בכל התקציב ובעד כל ההנהלה הפינאנסית. הועד הפועל הארצי ימנה ועדים מיוחדים בשביל ה„מחלקה ארץ־ישראלית" וה„מחלקה ההסתדרותית".

(ההחלטות בדבר ארץ־ישראל יבואו בהחלטות אחרות — בגליון הבא).

* * *

הקרן הקיימת לישראל.

הכנסות הקרן הקיימת לישראל במשך החדשים יאנואר עד 31 לספטמבר 1920 עולות לסך 4 ־1.99,359 ליטרות שטרלינג.

מירושלים קבלנו ידיעה טלגראפית, שועידת עסקני הקרן הקיימת — הראשונה בארץ־ישראל — שנקראה לפתיחת אספת הנבחרים, החליטה לאסוף בארץ־ישראל בשנת תרפ"א לטובת הקרן הקיימת סך 8,000 ליטרות שטרלינג, כלומר בערך פי־שלש משהעריכה הנהלת הקרן הקיימת את הכנסותיה מארץ־ישראל לשנת 1920.

שונות

ועידה מיוחדת להסתדרות „יהודה הצעיר".

במוצאי־שבת ויום א', 11 ו־12 לדצמבר, נערכת בפילדלפיה ועידה מיוחדת של הסתדרות „יהודה הצעיר".

השנויים שחלו בהסתדרות הציונית גרמו שהסתדרות „יהודה הצעיר" תוכרח לעמוד ברשות עצמה ולהבטיח את קיומה בבחינתה היא. על הועידה לדון ולהחליט על־דבר מקורות הכנסותיה ועל־דבר הפעולות שהמצב החדש דורש ממנה.

* * *

הבימה העברית שבה לתחיה.

הבימה העברית באמריקה, בהנהלת מר נחמיה לינג, התעוררה לתחיה ושבה לעבודתה ביתר מרץ וגם ביתר נסיון.

כי יש דרישה מצד הקהל העברי להצגת מחזות בעברית, בית ניבתני בשנה שעברה, כשהוצג המחזה „הגיטו החדש", מאת ד"ר הרצל בתרגומו של ראובן בריינין, שתי פעמים במשך שני שבועות.

מר לינג, שכבר קנה לו שם בעולם העברי בתור מומחה לעניני תיאטראות, הקדיש את עצמו מעכשיו למטרה זו ומעתה יוצגו מחזות עבריים לעתים קבועות, שיהיו לכבוד ולעונג לקהל העברי באמריקה.

* * *

ידיעות ספרותיות.

כבר הודענו בגליון „התורן" הקודם על־דבר הופעתו של „הדת אתיעבר" קובץ שני. מפני צמצום המקום לא היה ספק בידנו לפרסם את „תוכן הענינים". ובכדי לתת מושג לקוראינו מהתוכן העשיר של „קובץ אמריקאי" זה אנו מציינים את תכנו בזה. הענינים לפי הסדר הם:

מאת המערכת; שירי נא. שירי, בת הים... פואימה) — ישראל אפרת; פקפוקים ושימה — י. ג. אדרת; לשאלת בקורת המקרא — ד"ר דוד ניימארק; משירתנו העתיקה — ד"ר ישראל דוידזון; יצחק מאיר וויז — ד"ר מ. ה. רייזין; על שיא הגלים (פתיחה לרומאן) — ה. סקלר (צבי 'ן שלום); בת המלכה והמנגן (שיר) — אפרים א. ליסיצקי; עתידותיה של השפה העברית — מ. שיינקין; תקופת הזהב בספרות העברית — ד"ר בירנבוים (?); ביהודה ובגליל — ה. בן־גוריון; התפתחות היצירה — ד"ר מ. וואכסמאן; לתולדות התיאטרון היהודי — מ. זייפרט; הבילשיביות והיהודים — א. ש. זאבם; הפילוסופיה של הפרק האחרון בהיסטוריה — ד"ר ג. דויטש; נבאים (שיר) — ז. שניאור; אחת ושנים ספור — אברהם שיער; הקואופיראציה היהודית — א. ליטוינוי; השופרינים — ישראל בקינגר; נעור אל עליון...

(שיר) — הלל בבלי; אייזיק מאיר דיק וכתביו העבריים — ש. ניגר; במסבאה (ציור) — י. אַפּאטושו; אָביב מוקדם (שיר) — א. ש. שווארץ; עניני ספרות — ד״ר נ. טורוב; יסודות בית־הספרים — ז. פישמן; לארצי (שיר) — ב. נ. סילקינר; לולינבלום ויחסו להסוציאַליות — מ. ווינטשעבסקי (בן־נץ); בשנות חרום — נ. אלפסי; סיני ואולימפוס (שיר — מ. פיינשטיין; מדור הולך — א. רבטמאן; הזר — י. ז. פרושברג; מבין עבים (שיר) — א. דומניץ; מפנקסי — ראובן ברייניגן; פרקי שירה (ח. נ. ביאליק) — יצחק קצנלסון; * * * (שיר) — ש. האלקין; צירופים — מ. ליפסון; בקורת ספרים.

* * *

תקון טעות בדבר החתימה על „הצפירה".

מר בן־אביגדור מבקש אותנו לתקן טעות בדבר המחיר של חתימה על „הצפירה", שנפלה במכתבו למערכת, בגליון ל״ח:

מחיר „הצפירה" לשנה הוא 15 דולארים; לחצי שנה — 9 דולארים; לחודש — שני דולארים.

* * *

אספת הבחירות ב„אחיעבר".

ביום א' העבר, 5 בדצמבר, היתה האספה השנתית של „אחיעבר" בניו־יורק באולם „המרכז העברי". וושב־הראש של האספה היה מר א. נ. פרלברג ולמזכיר לאספה זו נבחר מר מ. ח. טויזנר.

אחרי נאום קצר בדבר פעולות „אחיעבר" במשך השנה הזכיר יושב־הראש את החברים הנפטרים, יוסף זף וא. א. לובארסקי וגם את הסופרים והעסקנים הלאומיים שנפטרו במשך הזמן האחרון: ד״ר י. חזנוביץ, ש. אַנ—סקי ועוד. הנאספים כבדו את זכרם בקימה.

החברים א. שפּייזהנדלר ומ. ליפסון דברו על ערך „לוח אחיעבר" שיצא זה לא כבר והחבר ד. פרסקי מסר דין־וחשבון קצר מפעולות האגודה בחצי השנה האחרון. נתעוררו ויכוחים בדבר הדין־וחשבון ובדבר העבודה בעתיד. בהויכוחים השתתפו: מ. ח. טויזנר, י. ז. פרישברג, סלאבקין, א. נ. פרלברג, מ. ליפסון, ליניק, ח. א. פרידנלאנד, פויזר, אליהו פרסקי, אברהם שוער ועוד.

אחרי שנתאַשר הדין־וחשבון נגשו אל הבחירות ואלו הן התוצאות: לנשיא נבחר מר א. שפּייזהנדלר; לסגן נשיא — מר א. רבינוביץ; לגזבר — מר א. נ. פרלברג; למזכיר הכספים — ליניק; למזכיר הפרוטוקולים — סלאבקין; לסופר האגודה — סמך. לחברי הועד הפועל נבחרו: דניאל פרסקי, משה חיים טויזנר, אברהם שוער, ש. זליגסון ושיינמארק.

נתקבלה החלטה לגשת תיכף ומיד להוצאת „לוח אחיעבר" קובץ שלישי.

הוחלט גם כן לערוך לכבוד הופעת ה„לוח" קובץ שני:

א) אספה עברית פומבית באחד האולמים הגדולים, ב) באנקט לחברים ב„מרכז עברי".

ביום הראשון הבא, ח' טבת, תהיה אספת מלואי הפקידים החדשים באספה זו יבחרו גם כן ועדים מיוחדים למקצועות עבודה שונים.

— ביום א', 28 בנובמבר, הרצה באגודת „אחיעבר", באולם „המרכז העברי", הד״ר מ. וואקסמאן על הנושא: „חובת העברים בשעה זו". המרצה ערך תכנית מפורטת של הצעות שונות בדבר הפצת המחשבה העברית המקורית באַמריקה.

בויכוחים השתתפו: א. שפּייזהנדלר, מ. ח. טויזנר, ליניק, ד. פרסקי ויושב־הראש של האספה, מר א. נ. פרלברג.

* * *

נשף אבל לזכר הד״ר יוסף חזנוביץ.

במוצאי־שבת, 27 לנובמבר, ערכה האגודה „בני עם חי" בניו־יורק, באולם „המרכז העברי", 201 מזרח ברודביי, נשף אבל לזכר הד״ר יוסף חזנוביץ ז״ל, מיסד ה„בית נאמן" בירושלים.

העסקן העברי האורח, משה חיים טויזנר, שבא כלפני חדשים אחדים מווארשה, מסר לפני הנאספים פרטים מעניינים מחיי המנוח בתור אישיות אינדיווידואלית מצוינה ובתור עסקן צבורי. ההרצאה הצטיינה בסגנונה והנאספים הביעו את תודתם להמרצה על־ידי מחיאות־כפים נלהבות.

יושב־הראש היה מר ש. י. ליכטרמאן.

* * *

שמחה רוזין.

מר יעקב נוימאן מקליבלאנד כותב אלינו:

ברגשות צער עמוק אָנו מודיעים לחברינו המורים העברים ולכל מוקירי החנוך העברי על הלקח מתוכנו הפדגוג המומחה והעברי הנלהב מר שמחה רוזין.

מעטות היו שנות חייו של המנוח, אולם עשירות היו בפעולות ומעשים. כל ימיו הקדיש לחנוך העברי והתמכר בכל נפשו למסור לתלמידיו את האידיאלים הנצחיים שלנו שמלאו את לבו. הוא זכה לגדל דור עברי נאמן פרוסיה והעמיד תלמידים שהם לתפארת לעמנו (ביניהם ידוע המורה והסופר ד״ר א. קאבאק). כלפני שבע שנים בא לאַמריקה והמשיך כאן את עבודתו הקדושה. מתוך עוני ולחץ עבד, בין תקוה ויאוש הוטל כל הימים כגורל כל מורה עברי בארץ זו ואת מקומו לא הזניח.

ואם יש התחלה טובה של תנועה עברית בקליבלאנד המבטיחה הרבה לימים יבואו — אין ספק שיש למנוח חלק חשוב בה. בריא וחסון היה בבואו הנה, אולם את כחו ולשד חייו הקריב על מזבח הקודש וימת בדמי ימיו.

למשפחה העברית הצעירה באַמריקה אבד במותו אחד מבחירי בניה־בוניה, ולהוראָה העברית — עֶבד חרוץ ונאמן.

כבוד גדול נעשה לו במותו. כל בתי־הספר העברים בטלו ביום הלויתו מלמודים, רבים ממכבדיו לווהו לבית־עולמו ועל־יד הקבר הספידהו המורה מר גרבר הספד מר.

מורי בתי־הספר העברים החליטו להקים למנוח מצבת זכרון בדמות ספרית מורים.

ינעמו לך רגבי עפרך, חבר יקר. תנצב״ה.

החפצים אתם לקנות נחלה בארץ־ישראל?

קנו תעודות־קרקע אצל קהלית ציון.

קהלית ציון היא חברה מיוסדת בניו־יורק על־פי חוקי מדינת ניו־יורק.

הדירקטורים והמפקחים של קהלית ציון הם: ברנארד רוזנבלאט, דזשאדזש מאק, מרת מרי פילז, יעקב די־האאז, פיטר שווייצר, ישראל ברוידי, סילוואן רוביסון, ישראל אדלרבלום, לואיס קיר־שטיין, לואיס ליפסקי, מנחם שיינקין, אברהם סימון, ד"ר פרדינאנד סונבורן, סלומון י. וויינשטיין.

מה היא מטרתה?

להביא לידי כך שהיהודים החפצים להתישב בארץ־ישראל או להושיב שם את קרוביהם ממזרח אירופה, יוכלו לרכוש להם נחלה בארץ־ישראל, מעובדה ומפותחה, על־פי תנאים קלים במשך שש שנים.

איך אפשר לרכוש נחלה כזו על־ידי קהלית ציון?

קודם כל צריכים להיות לחבר לקהלית ציון ולקנות מניה שמחירה 10 דולארים. חוץ מזה החובה מוטלת על כל חבר לקנות תעודת־קרקע אחת או יותר. מחיר כל תעודת־קרקע הוא מאתים וחמשים דולארים. את זה משלמים ב־25 תשלומים דבעי־שנתיים, 10 דול. בכל רבע שנה בעד כל תעודה, באופן כזה משלמים את כל הסכום במשך 6 שנים.

מה מתהוה בסוף שש השנים?

בסוף שש השנים מקבל כל חבר העברת־זכות (דיד) על נחלתו. גורל הנחלה תלוי במספר התעודות שהחבר קנה ושלם בעדן.

מה אם החבר איננו יכול להתישב בארץ־ישראל אחרי שש השנים?

אז קהלית ציון תעבד את נחלתו עוד 4 שנים ואת ההכנסה מהנחלה תתן לחבר.

מה אם החבר איננו יכול להתישב בארץ־ישראל בסוף ארבע השנים האחרונות, זאת אומרת בסוף 10 שנים?

אז החבר יכול למסור את נחלתו לקרוב או קהלית ציון תמכור את נחלתו לאחר ותשלם לו 90 אחוזים ממחיר־השוק בזמן ההוא.

כמה חברים יש לקהלית ציון?

שלשת אלפים מאתים ששים ותשעה חברים שיש להם תעודות העולות לערך שני מיליונים דול.

האם יש כבר לקהלית ציון קרקע בא"י?

קהלית ציון כבר יסדה את המושבה העברית הראשונה מימי המלחמה — באלפוריה — שיש לה שטח יותר מ־8000 דונמים ועליה עובדים 34 אנשים.

איזה תקוות תלויות במושבת באלפוריה?

התקוות הן טובות מאד. קהלית ציון הנהיגה שם בפעם הראשונה את עבוד האדמה על־ידי מכונות־עבודה. בזה הם צעדו צעד אחד קדימה והרושם הוא גדול על כל מהלך הישוב החדש.

המביאה באלפוריה שכר?

בהתחשבות עם כל התלאות והקושי הקשורים עם יסוד מושבה חדשה, מראה באלפוריה עוד בשנה הראשונה ליסודה תוצאות משמחות. בבאלפוריה השקיעו רק בערך עשרים (20) אלפים לירות, והקצירה משנה זו עולה לערך ששת אלפים (6,000) לירות.

מה הן בכלל התקוות הבאות?

בשנה זו עבדנו רק 3,000 מן ה־8,000 הדונמים. בשנה הבאה הננו מקוים לעבד 6,000 דונמים, ובאלפוריה תביא תוצאות יותר טובות.

האם קהלית ציון תקנה עוד קרקע?

ספרי הקרקע פתוחים במשך השבועות האחרונים. עד עתה אי־אפשר היה לקנות קרקע. אחד הדירקטורים שלנו נמצא כעת בארץ־ישראל, ויש לו הרשיון לקנות עוד קרקע.

האם אפשר לקנות עכשיו קרקע בארץ־ישראל?

כן. יש מרחב רב של קרקע למכירה. הצורך הוא רק בכסף.

איזה תועלת מביאה קהלית ציון לישוב א"י?

התועלת היא גדולה, חשובה ומעשית, מפני שמטרתה היא לקנות את אדמת ארץ־ישראל, להמציא שם עבודה לעובדים עברים ולהגדיל את הישוב.

האם החובה היא על כל ציוני להיות לחבר לקהלית ציון?

החובה מוטלת על כל ציוני ועל כל אשר בשם יהודי יקרא והחפץ לעשות דבר־מה מעשי בעד ישוב ארץ־ישראל ולא לשבוע רצון רק מדבור, להיות לחבר לקהלית ציון. בעד הכסף שהוא חושך הוא קונה לו נחלה בארצנו, ארץ אבותינו, נחלה שתהיה לפאר לו, לבניו ולבני בניו אחריו.

הגיע הזמן לבנות, אל תחמיצו את השעה,
היו בין הבונים הראשונים! היו לחברים לקהלית ציון!

בעד ידיעות מפורטות לפנות על־פי הכתובת:

AMERICAN ZION COMMONWEALTH

Affiliated with the Zionist Organization of America

55 Fifth Avenue NEW YORK